

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
της 31ης Μαΐου 2017¹¹

Συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-52/16 και C-113/16

«SEGRO» Kft.
κατά
Vas Megyei Kormányhivatal Sárvári Járási Földhivatala (C-52/16)
και
Günther Horváth
κατά
Vas Megyei Kormányhivatal (C-113/16)

[αίτηση του Szombathelyi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (δικαστήριο διοικητικών και εργατικών διαφορών του Szombathely, Ουγγαρία)
για την έκδοση προδικαστικής απόφασης]

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρο 49 ΣΛΕΕ – Ελευθερία εγκαταστάσεως – Άρθρο 63 ΣΛΕΕ – Ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων – Έμμεση διάκριση – Δικαιώματα επικαρπίας ή χρήσεως επί γεωργικών γαιών συσταθέντα βάσει συμβάσεως – Απαγόρευση κτήσεως τέτοιων δικαιωμάτων από άλλα πρόσωπα πλην των στενών συγγενών του κυρίου των γεωργικών γαιών – Νομοθεσία που προβλέπει την απόσβεση των δικαιωμάτων που δεν πληρούν την εν λόγω προϋπόθεση – Δικαιολόγηση – Δεν υφίσταται – Παράβαση της εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως σχετικά με τον έλεγχο συναλλάγματος – Καταπολέμηση των καταχρηστικών πρακτικών – Καταπολέμηση της κερδοσκοπίας επί των ακινήτων – Άρθρα 17 και 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Εφαρμογή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανεξάρτητα από το ζήτημα της προσβολής των ελευθεριών κυκλοφορίας – Δεν χωρεί»

I. Εισαγωγή

1. Με τις από 25 Ιανουαρίου 2016 (C-52/16) και από 8 Φεβρουαρίου 2016 (C-113/16) αποφάσεις του, οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο, αντίστοιχα, στις 29 Ιανουαρίου και στις 26 Φεβρουαρίου 2016, το Szombathelyi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (δικαστήριο διοικητικών και εργατικών διαφορών του Szombathely, Ουγγαρία) υπέβαλε στο Δικαστήριο δύο αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με την ερμηνεία των άρθρων 49 και 63 ΣΛΕΕ καθώς και των άρθρων 17 και 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).

2. Οι αιτήσεις αυτές υποβλήθηκαν στο πλαίσιο διαφορών μεταξύ, αφενός, της «SEGRO» Kft. (στο εξής: SEGRO) και του Vas Megyei Kormányhivatal Sárvári Járási Földhivatala (διοικητικές υπηρεσίες της περιφέρειας του Vas – κτηματολογικό γραφείο της επαρχίας Sárvár, Ουγγαρία) και, αφετέρου, του Günter Horváth και του Vas Megyei Kormányhivatal (διοικητικές υπηρεσίες της περιφέρειας του Vas, Ουγγαρία), σχετικά με αποφάσεις περί διαγραφής από το κτηματολόγιο δικαιωμάτων επικαρπίας επί γεωργικών γαιών τα οποία κατείχαν, αντίστοιχα, η SEGRO και ο G. Horváth.

¹¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

3. Οι εν λόγω αποφάσεις διαγραφής βασίζονταν σε εθνική κανονιστική ρύθμιση η οποία προβλέπει την απόσβεση των δικαιωμάτων επικαρπίας και των δικαιωμάτων χρήσεως επί αροσίμων γαιών, εκτός εάν αποδειχθεί ότι τα δικαιώματα αυτά έχουν συσταθεί μεταξύ προσώπων που συνδέονται με στενή συγγένεια.

4. Για τους λόγους τους οποίους θα εκθέσω στη συνέχεια, φρονώ ότι η ανωτέρω κανονιστική ρύθμιση και οι δυνάμει αυτής εκδοθείσες αποφάσεις διαγραφής αντιβαίνουν στην ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων. Ειδικότερα, η απαίτηση κατά την οποία τα εν λόγω δικαιώματα πρέπει να έχουν συσταθεί μεταξύ προσώπων που συνδέονται με στενή συγγένεια εισάγει έμμεση διάκριση σε βάρος των υπηκόων των υπολοίπων κρατών μελών και δεν δύναται να δικαιολογηθεί με βάση κάποιον από τους σκοπούς που επικαλείται η Ουγγρική Κυβέρνηση.

5. Εξάλλου, όσον αφορά τα άρθρα 17 και 47 του Χάρτη, την παράβαση των οποίων μνημονεύει το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-52/16 SEGRO², θα προτείνω στο Δικαστήριο να ερμηνεύσει το άρθρο 51, παράγραφοι 1 και 2, του Χάρτη υπό την έννοια ότι, όταν εθνική κανονιστική ρύθμιση εξετάζεται υπό το πρίσμα των ελευθεριών κυκλοφορίας, η επίκληση θεμελιώδους δικαιώματος που κατοχυρώνεται στον Χάρτη ανεξάρτητα από το ζήτημα της προσβολής των ελευθεριών αυτών δεν είναι δυνατή.

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

6. Η προσχώρηση της Ουγγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση προβλέφθηκε σε συνθήκη προσχωρήσεως³ (στο εξής: συνθήκη προσχωρήσεως του 2003) στην οποία προσαρτήθηκε πράξη περί των όρων της προσχωρήσεως αυτής⁴ (στο εξής: πράξη προσχωρήσεως του 2003), συμφώνως προς το άρθρο 1, παράγραφος 2, της εν λόγω συνθήκης. Η εν λόγω συνθήκη τέθηκε σε εφαρμογή την 1η Μαΐου 2004 συμφώνως προς το άρθρο της 2, παράγραφος 2.

7. Το κεφάλαιο 3 του παραρτήματος Χ της πράξεως προσχωρήσεως του 2003 τιτλοφορείται «Ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων». Η παράγραφος 2 του εν λόγω κεφαλαίου 3 ορίζει τα εξής:

«Παρά τις υποχρεώσεις δυνάμει των Συνθηκών στις οποίες βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ουγγαρία μπορεί να διατηρήσει, εν ισχύι, για επτά έτη από την ημερομηνία προσχώρησης, τις απαγορεύσεις που περιλαμβάνονται στην ισχύουσα νομοθεσία της κατά την υπογραφή της παρούσας Πράξης, όσον αφορά την απόκτηση γεωργικών γαιών από φυσικά πρόσωπα που δεν είναι μόνιμοι κάτοικοι ή υπήκοοι της Ουγγαρίας και από νομικά πρόσωπα. Σε καμία περίπτωση, δεν είναι δυνατό η

2 Βλ. σημείο 21 των παρουσών προτάσεων.

3 Συνθήκη μεταξύ του Βασιλείου του Βελγίου, του Βασιλείου της Δανίας, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, της Ελληνικής Δημοκρατίας, του Βασιλείου της Ισπανίας, της Γαλλικής Δημοκρατίας, της Ιρλανδίας, της Ιταλικής Δημοκρατίας, του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου, του Βασιλείου των Κάτω Χωρών, της Δημοκρατίας της Αυστρίας, της Πορτογαλικής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Φινλανδίας, του Βασιλείου της Σουηδίας, του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βορείου Ιρλανδίας (κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ενώσεως) και της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Εσθονίας, της Κυπριακής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Λετονίας, της Δημοκρατίας της Λιθουανίας, της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας, της Δημοκρατίας της Μάλτας, της Δημοκρατίας της Πολωνίας, της Δημοκρατίας της Σλοβενίας, της Σλοβακικής Δημοκρατίας, για την προσχώρηση της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Εσθονίας, της Κυπριακής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Λετονίας, της Δημοκρατίας της Λιθουανίας, της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας, της Δημοκρατίας της Μάλτας, της Δημοκρατίας της Πολωνίας, της Δημοκρατίας της Σλοβενίας και της Σλοβακικής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ 2003, L 236, σ. 17).

4 Πράξη περί των όρων προσχώρησης της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Εσθονίας, της Κυπριακής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Λετονίας, της Δημοκρατίας της Λιθουανίας, της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας, της Δημοκρατίας της Μάλτας, της Δημοκρατίας της Πολωνίας, της Δημοκρατίας της Σλοβενίας και της Σλοβακικής Δημοκρατίας και των προσαρμογών των Συνθηκών επί των οποίων βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ 2003, L 236, σ. 33).

μεταχείριση υπηκόων των κρατών μελών ή νομικών προσώπων που έχουν συσταθεί σύμφωνα με τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους να είναι λιγότερο ευνοϊκή όσον αφορά την απόκτηση γεωργικών γαιών από την ισχύουσα κατά την ημερομηνία υπογραφής της Συνθήκης Προσχώρησης [του 2003]. [...]

Οι υπήκοοι άλλου κράτους μέλους οι οποίοι επιθυμούν να εγκατασταθούν ως αυτοαπασχολούμενοι γεωργοί και διαμένουν νόμιμα ασκώντας ενεργά το γεωργικό επάγγελμα στην Ουγγαρία για τουλάχιστον τρία συνεχόμενα έτη, δεν υπόκεινται στις διατάξεις του προηγούμενου εδαφίου ούτε σε οιαδήποτε άλλη διαδικασία πέραν αυτών που εφαρμόζονται στους Ούγγρους υπηκόους. [...]

Εφόσον αποδεικνύεται επαρκώς ότι, κατά τη λήξη της μεταβατικής περιόδου, θα σημειωθούν σοβαρές διαταράξεις ή θα υπάρξει απειλή σοβαρών διαταράξεων, στην αγορά γεωργικών εκτάσεων στην Ουγγαρία, η Επιτροπή, κατόπιν αιτήματος της Ουγγαρίας, αποφασίζει για την παράταση της μεταβατικής περιόδου για τρία χρόνια, κατ' ανώτατο όριο.»

8. Με απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2010 η Επιτροπή παρέτεινε έως τις 30 Απριλίου 2014 την προβλεπόμενη στο παράρτημα Χ, κεφάλαιο 3, σημείο 2, της πράξεως προσχώρησης του 2003 μεταβατική περίοδο για την απόκτηση γεωργικών γαιών στην Ουγγαρία⁵.

B. Το ουγγρικό δίκαιο

9. Ο *termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény* (νόμος LV του 1994 για την αρόσιμη γη, στο εξής: νόμος του 1994 για την αρόσιμη γη) τροποποιήθηκε, με ισχύ από 1ης Ιανουαρίου 2013, κατά τρόπον ώστε η σύσταση δικαιωμάτων επικαρπίας επί αροσίμων γαιών βάσει συμβάσεως να επιτρέπεται πλέον μόνο μεταξύ προσώπων που συνδέονται με στενή συγγένεια.

10. Προστέθηκε δε νέο άρθρο 91, παράγραφος 1, στον νόμο αυτόν, το οποίο διαλαμβάνει τα εξής:

«Τα υφιστάμενα την 1η Ιανουαρίου 2013 δικαιώματα επικαρπίας τα οποία συνεστήθησαν για απεριόριστη διάρκεια ή για ορισμένη διάρκεια λήγουσα προ της 30ής Δεκεμβρίου 2032, βάσει συμβάσεως μεταξύ προσώπων που δεν συνδέονται με στενή συγγένεια, αποσβέννυνται αυτοδικαίως την 1η Ιανουαρίου 2033.»

11. Ο *mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény* (νόμος CXXII του 2013 σχετικά με την πώληση γεωργικών και δασικών εκτάσεων, στο εξής: νόμος του 2013 για την αρόσιμη γη) θεσπίστηκε στις 21 Ιουνίου 2013 και τέθηκε σε ισχύ στις 15 Δεκεμβρίου 2013. Το άρθρο 5, σημείο 13, του νόμου αυτού δίδει τον εξής ορισμό:

«“Στενός συγγενής”: οι σύζυγοι, οι ανιόντες σε ευθεία γραμμή, τα θετά τέκνα, τα ίδια τέκνα και τα τέκνα του συζύγου, οι θετοί γονείς, οι γονείς του συζύγου και τα αδέρφια.»

12. Το άρθρο 37, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 για την αρόσιμη γη προβλέπει ότι τα δικαιώματα επικαρπίας επί αροσίμων γαιών που έχουν συσταθεί βάσει συμβάσεως είναι άκυρα, εκτός εάν η σύμβαση συνήφθη μεταξύ προσώπων που συνδέονται με στενή συγγένεια.

13. Ο *mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvénnyel összefüggő egyes rendelkezésekről és átmeneti szabályokról szóló 2013. évi CCXII. törvény* (νόμος CCXII του 2013, με τον οποίο θεσπίζονται μεταβατικές και λοιπές διατάξεις σχετικά με τον νόμο του 2013 για την αρόσιμη γη, στο εξής: νόμος του 2013 περί μεταβατικών διατάξεων), θεσπίστηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2013 και τέθηκε σε ισχύ στις 15 Δεκεμβρίου 2013.

⁵ Απόφαση 2010/792/ΕΕ της Επιτροπής, της 20ής Δεκεμβρίου 2010, για την παράταση της μεταβατικής περιόδου σχετικά με την απόκτηση γεωργικής γης στην Ουγγαρία (ΕΕ 2010, L 336, σ. 60).

14. Το άρθρο 108, παράγραφος 1, του νόμου αυτού, το οποίο κατήργησε το άρθρο 91, παράγραφος 1, του νόμου του 1994 για την αρόσιμη γη, ορίζει τα εξής:

«Τα υφιστάμενα την 30ή Απριλίου 2014 δικαιώματα επικαρπίας ή χρήσεως τα οποία συνεστήθησαν για απεριόριστη διάρκεια ή για ορισμένη διάρκεια λήγουσα μετά την 30ή Απριλίου 2014, βάσει συμβάσεως μεταξύ προσώπων που δεν συνδέονται με στενή συγγένεια, αποσβέννυνται αυτοδικαίως την 1η Μαΐου 2014.»

15. Το άρθρο 94 του ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény (νόμου CXLI του 1997 περί κτηματολογίου, στο εξής: νόμος περί κτηματολογίου) ορίζει:

«1. Ενόψει της διαγραφής από το κτηματολόγιο των δικαιωμάτων επικαρπίας και των δικαιωμάτων χρήσεως τα οποία αποσβέννυνται με βάση το άρθρο 108, παράγραφος 1, του [νόμου του 2013 περί μεταβατικών διατάξεων] (στο εξής, στο παρόν άρθρο, από κοινού: δικαιώματα επικαρπίας), το φυσικό πρόσωπο που είναι κάτοχος δικαιωμάτων επικαρπίας υποχρεούται, κατόπιν εγγράφου οχλήσεως που αποστέλλεται το αργότερο στις 31 Οκτωβρίου 2014 από την υπηρεσία του κτηματολογίου, και εντός 15 ημερών από την επίδοση του εγγράφου οχλήσεως, να δηλώσει, στο σχετικό έντυπο που καθορίζεται από τον Υπουργό, την τυχόν στενή σχέση συγγένειας που το συνδέει με το πρόσωπο που αναγράφεται ως κύριος του ακινήτου στον τίτλο βάσει του οποίου πραγματοποιήθηκε η εγγραφή του δικαιώματος. Ελλείψει εμπρόθεσμης δηλώσεως, οι αιτήσεις για τη χορήγηση βεβαιώσεων δεν θα γίνονται δεκτές μετά τις 31 Δεκεμβρίου 2014.

[...]

3. Αν από τη δήλωση δεν προκύπτει στενή σχέση συγγένειας ή αν δεν υποβληθεί εμπρόθεσμη δήλωση, η υπηρεσία του κτηματολογίου προβαίνει αυτεπαγγέλτως στη διαγραφή των δικαιωμάτων επικαρπίας από το οικείο κτηματολόγιο εντός έξι μηνών από τη λήξη της προθεσμίας για την υποβολή της δηλώσεως και πάντως το αργότερο μέχρι τις 31 Ιουλίου 2015.

[...]

5. Το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2014 η υπηρεσία του κτηματολογίου προβαίνει αυτεπαγγέλτως στη διαγραφή από το οικείο κτηματολόγιο των δικαιωμάτων επικαρπίας τα οποία έχουν εγγραφεί υπέρ νομικών προσώπων ή υπέρ οντοτήτων χωρίς νομική προσωπικότητα δυνάμενων να αποκτούν δικαιώματα εγγραπτά στο κτηματολόγιο, και τα οποία αποσβέστηκαν με βάση το άρθρο 108, παράγραφος 1, του [νόμου του 2013 περί μεταβατικών διατάξεων].»

III. Οι διαφορές της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

A. Η υπόθεση C-52/16

16. Η SEGRO είναι εμπορική εταιρία με έδρα την Ουγγαρία, οι δε μέτοχοί της είναι φυσικά πρόσωπα, υπήκοοι άλλων κρατών μελών οι οποίοι κατοικούν στη Γερμανία.

17. Προ της 30ής Απριλίου 2014 η SEGRO απέκτησε δικαιώματα επικαρπίας επί δύο γεωργικών εκτάσεων ευρισκομένων στην Ουγγαρία. Τα δικαιώματα αυτά ενεγράφησαν στο κτηματολόγιο. Συναφώς, η Ουγγρική Κυβέρνηση διευκρίνισε ότι τα επίμαχα στις υποθέσεις της κύριας δίκης δικαιώματα είχαν συσταθεί προ της 1ης Μαΐου 2004.

18. Με δύο αποφάσεις τις οποίες εξέδωσε, αντίστοιχα, στις 10 και στις 11 Σεπτεμβρίου 2014, το κτηματολογικό γραφείο της επαρχίας Σάννά, το οποίο υπάγεται στις διοικητικές υπηρεσίες της περιφέρειας του Vas, διέγραψε από το κτηματολόγιο τα εν λόγω δικαιώματα επικαρπίας, με βάση το άρθρο 108, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 περί μεταβατικών διατάξεων και το άρθρο 94, παράγραφος 5, του νόμου περί κτηματολογίου.

19. Στην αίτηση ακυρώσεως την οποία άσκησε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, η SEGRO υποστήριξε, μεταξύ άλλων, ότι οι ανωτέρω εθνικές διατάξεις παραβιάζουν τον ουγγρικό Θεμελιώδη Νόμο και το δίκαιο της Ένωσης.

20. Το αιτούν δικαστήριο παρέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του Alkotmánybíróság (Συνταγματικό Δικαστήριο, Ουγγαρία), προκειμένου να διαπιστωθεί η αντίθεση των ανωτέρω διατάξεων προς τον ουγγρικό Θεμελιώδη Νόμο. Με την υπ' αριθμόν 25 και με ημερομηνία 21 Ιουλίου 2015 απόφασή του, το Alkotmánybíróság διαπίστωσε την ύπαρξη αντιθέσεως προς τον ουγγρικό Θεμελιώδη Νόμο και κάλεσε τον νομοθέτη να τροποποιήσει την οικεία νομοθεσία το αργότερο μέχρι την 1η Δεκεμβρίου 2015. Κατά το αιτούν δικαστήριο, η προθεσμία αυτή παρήλθε άπρακτη χωρίς να ληφθεί κανένα σχετικό μέτρο.

21. Το αιτούν δικαστήριο, επιληφθέν εκ νέου της διαφοράς της κύριας δίκης, έκρινε, καταρχάς, ότι οι επίμαχες εθνικές διατάξεις ενδέχεται να αποτρέψουν τους υπηκόους άλλων κρατών μελών από την άσκηση των δικαιωμάτων τους στην ελεύθερη εγκατάσταση (άρθρο 49 ΣΛΕΕ) και στην ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων (άρθρο 63 ΣΛΕΕ) με την κτήση δικαιωμάτων επικαρπίας επί ακινήτων ιδιοκτησιών ευρισκομένων στην Ουγγαρία, λόγω του κινδύνου πρόωρης και άνευ προσήκοντος αντισταθμίσιματος καταργήσεως των δικαιωμάτων αυτών. Έπειτα, οι ίδιες διατάξεις θίγουν κατά τρόπο δυσανάλογα επαχθή το δικαίωμα ιδιοκτησίας των ενδιαφερομένων, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 17 του Χάρτη. Τέλος, το νόμιμο τεκμήριο, το οποίο δεν διατυπώνεται ρητώς, κατά το οποίο όλες οι ιδιωτικές συμβάσεις βάσει των οποίων έχουν συσταθεί δικαιώματα επικαρπίας και χρήσεως επί αροσίμων γαιών συνήφθησαν προκειμένου να καταστρατηγηθούν οι περιορισμοί που αφορούν την κτήση κυριότητας, προσβάλλει το δικαίωμα προσφυγής ενώπιον αμερόληπτου δικαστηρίου, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη.

22. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Szombathelyi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (δικαστήριο διοικητικών και εργατικών διαφορών του Szombathely, Ουγγαρία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Έχουν τα άρθρα 49 και 63 ΣΛΕΕ και τα άρθρα 17 και 47 του [Χάρτη] την έννοια ότι αντιβαίνει σε αυτά κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία –χωρίς να λαμβάνει υπόψη άλλα κριτήρια– εισάγει υποχρέωση διαγραφής των εγγεγραμμένων δικαιωμάτων επικαρπίας και χρήσεως επί αγροτικών ακινήτων τα οποία ενεγράφησαν υπέρ εμπορικών εταιριών ή φυσικών προσώπων που δεν έχουν στενή σχέση συγγένειας με τον κύριο του ακινήτου, χωρίς ταυτοχρόνως να προβλέπει αποκατάσταση της περιουσιακής ζημίας των δικαιούχων των αποσβεσθέντων δικαιωμάτων επικαρπίας και χρήσεως, η οποία, καίτοι δεν μπορεί να αξιωθεί στο πλαίσιο της εκκαθαρίσεως απαιτήσεων μεταξύ των συμβαλλομένων, εντούτοις συνάγεται από την ύπαρξη εγκύρων συμβάσεων;
- 2) Έχουν τα άρθρα 49 και 63 ΣΛΕΕ και τα άρθρα 17 και 47 του [Χάρτη] την έννοια ότι αντιβαίνει σε αυτά κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία –χωρίς να λαμβάνει υπόψη άλλα κριτήρια– εισάγει υποχρέωση διαγραφής των εγγεγραμμένων δικαιωμάτων επικαρπίας και χρήσεως επί αγροτικών ακινήτων τα οποία ενεγράφησαν, δυνάμει συμβάσεων συναφθεισών πριν από τις 30 Απριλίου 2014, υπέρ εμπορικών εταιριών ή φυσικών προσώπων που δεν έχουν στενή σχέση συγγένειας με τον κύριο του ακινήτου, προβλέποντας ταυτοχρόνως αποκατάσταση της περιουσιακής ζημίας των δικαιούχων των αποσβεσθέντων δικαιωμάτων

επικαρπίας και χρήσεως, η οποία, καίτοι δεν μπορεί να αξιωθεί στο πλαίσιο της εκκαθαρίσεως απαιτήσεων μεταξύ των συμβαλλομένων, εντούτοις συνάγεται από την ύπαρξη εγκύρων συμβάσεων;»

B. Η υπόθεση C-113/16

23. Ο G. Horváth, Αυστριακός υπήκοος που κατοικεί στην Αυστρία, απέκτησε προ της 30ής Απριλίου 2014 δικαιώματα επικαρπίας, τα οποία επρόκειτο να αποσβεσθούν με τον θάνατό του, επί δύο γεωργικών εκτάσεων ευρισκομένων στην Ουγγαρία. Τα δικαιώματα αυτά ενεγράφησαν στο κτηματολόγιο. Συναφώς, η Ουγγρική Κυβέρνηση διευκρίνισε ότι τα επίμαχα στις υποθέσεις της κύριας δίκης δικαιώματα είχαν συσταθεί προ της 1ης Μαΐου 2004.

24. Με την από 12 Οκτωβρίου 2015 απόφασή τους, οι διοικητικές υπηρεσίες της περιφέρειας του Vas διέγραψαν από το κτηματολόγιο τα εν λόγω δικαιώματα επικαρπίας, με βάση το άρθρο 5, σημείο 13, του νόμου του 2013 για την αρόσιμη γη, το άρθρο 108, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 περί μεταβατικών διατάξεων καθώς και το άρθρο 94, παράγραφοι 1 και 3, του νόμου περί κτηματολογίου.

25. Ο G. Horváth προσέφυγε κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

26. Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται κατά πόσον η απαίτηση στενής συγγένειας μεταξύ των μερών της συμβάσεως βάσει της οποίας συνιστάται δικαίωμα επικαρπίας αποτελεί συγκεκριμένη διάκριση σε βάρος των υπηκόων των υπολοίπων κρατών μελών, δεδομένου ότι οι γεωργικές γαίες ανήκουν κατά το μεγαλύτερο μέρος τους σε Ούγγρους υπηκόους. Η έμμεση αυτή διάκριση καθίσταται ακόμα εντονότερη καθόσον, κατά το παρελθόν, απαγορευόταν η κτήση κυριότητας επί τέτοιων γαιών από αλλοδαπά φυσικά και νομικά πρόσωπα, με αποτέλεσμα οι υπήκοοι των υπολοίπων κρατών μελών που κατέχουν δικαιώματα επικαρπίας ή δικαιώματα χρήσεως να είναι κατ' αναλογία πολύ περισσότεροι σε σχέση με τους Ούγγρους υπηκόους που κατέχουν τέτοια δικαιώματα.

27. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Szombathelyi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (δικαστήριο διοικητικών και εργατικών διαφορών του Szombathely, Ουγγαρία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Συνιστά περιορισμό που αντιβαίνει στα άρθρα 49 και 63 ΣΛΕΕ κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους όπως η επίδικη στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, η οποία εξαρτά τη διατήρηση των δικαιωμάτων επικαρπίας και χρήσεως που έχουν συσταθεί επί αγροτικών γαιών από την απόδειξη στενής σχέσεως συγγένειας με τους συστήσαντες τα εν λόγω δικαιώματα, κατά τρόπον ώστε, εάν ο δικαιούχος αδυνατεί να αποδείξει στενή σχέση συγγένειας, το δικαίωμά του αποσβέννεται αυτοδικαίως άνευ αποκαταστάσεως της περιουσιακής του ζημίας;
- 2) Λαμβανομένων υπόψη των άρθρων 49 και 63 ΣΛΕΕ, επηρεάζει πράγματι εξίσου τόσο τους υπηκόους του οικείου κράτους μέλους όσο και τους υπηκόους των λοιπών κρατών μελών κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους όπως η επίδικη στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, η οποία εξαρτά τη διατήρηση των δικαιωμάτων επικαρπίας και χρήσεως που έχουν συσταθεί επί αγροτικών γαιών από την απόδειξη στενής σχέσεως συγγένειας με τους συστήσαντες τα εν λόγω δικαιώματα, κατά τρόπον ώστε, εάν ο δικαιούχος αδυνατεί να αποδείξει στενή σχέση συγγένειας, το δικαίωμά του αποσβέννεται αυτοδικαίως άνευ αποκαταστάσεως της περιουσιακής του ζημίας;»

IV. Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

28. Οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως περιήλθαν στο πρωτόκολλο της Γραμματείας του Δικαστηρίου στις 29 Ιανουαρίου 2016 (C-52/16) και στις 26 Φεβρουαρίου 2016 (C-113/16).

29. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν η Ουγγρική, η Ιταλική, η Αυστριακή και η Πορτογαλική Κυβέρνηση καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

30. Η Ουγγρική Κυβέρνηση και η Επιτροπή παρέστησαν και αγόρευσαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 7ης Μαρτίου 2017.

V. Εκτίμηση

31. Με τα ερωτήματά του το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να πληροφορηθεί αν τα άρθρα 49 και 63 ΣΛΕΕ καθώς και τα άρθρα 17 και 47 του Χάρτη έχουν την έννοια ότι αντιβαίνει σε αυτά εθνική κανονιστική ρύθμιση η οποία προβλέπει την απόσβεση των δικαιωμάτων επικαρπίας και των δικαιωμάτων χρήσεως επί αροσίμων γαιών, εκτός εάν αποδειχθεί ότι τα δικαιώματα αυτά έχουν συσταθεί μεταξύ προσώπων που συνδέονται με στενή συγγένεια.

32. Όλοι οι μετέχοντες στη διαδικασία που κατέθεσαν παρατηρήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου, με εξαίρεση την Ουγγρική Κυβέρνηση, εκτιμούν ότι στο ερώτημα αυτό αρμόζει καταφατική απάντηση.

33. Για τους λόγους που θα εκθέσω κατωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει επί των ερωτημάτων αυτών την απάντηση ότι η εν λόγω κανονιστική ρύθμιση αντιβαίνει στο άρθρο 63 ΣΛΕΕ, το οποίο εγγυάται την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων.

A. Επί του παραδεκτού των αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως

34. Η Ουγγρική Κυβέρνηση εξέφρασε αμφιβολίες ως προς το παραδεκτό των αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως.

35. Πρώτον, η κυβέρνηση αυτή τονίζει ότι τα επίμαχα στην κύρια δίκη δικαιώματα επικαρπίας συνεστήθησαν πριν από την έναρξη ισχύος της συνθήκης προσχωρήσεως του 2003 και ότι η σύστασή τους ήταν, επιπλέον, αντίθετη προς την εφαρμοστέα την εποχή εκείνη εθνική νομοθεσία. Επομένως, η κατάργηση από τον εθνικό νομοθέτη των εν λόγω δικαιωμάτων, τα οποία είχαν συσταθεί παρανόμως πριν από την έναρξη ισχύος της συνθήκης αυτής, δεν είναι δυνατόν να εκτιμηθεί υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης.

36. Υπενθυμίζω ότι, όσον αφορά την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης σε νέο κράτος μέλος, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να ερμηνεύσει το δίκαιο αυτό από την ημερομηνία προσχωρήσεως του εν λόγω κράτους στην Ένωση⁶.

37. Στις υποθέσεις της κύριας δίκης δεν αμφισβητείται ότι τα επίμαχα δικαιώματα επικαρπίας διεγράφησαν από το κτηματολόγιο δυνάμει διοικητικών αποφάσεων οι οποίες εκδόθηκαν μετά την 1η Μαΐου 2004⁷, ημερομηνία κατά την οποία τέθηκε σε ισχύ η συνθήκη προσχωρήσεως του 2003⁸, και τούτο με βάση νομοθετικές διατάξεις οι οποίες θεσπίστηκαν μετά την έναρξη ισχύος της εν λόγω συνθήκης⁹.

6 Βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 15ης Ιουνίου 1999, Andersson και Wåkerås-Andersson (C-321/97, EU:C:1999:307, σκέψη 31), και της 10ης Ιανουαρίου 2006, Υπος (C-302/04, EU:C:2006:9, σκέψη 36).

7 Βλ. σημεία 18 και 24 των παρούσων προτάσεων.

8 Βλ. σημείο 6 των παρούσων προτάσεων.

9 Βλ. σημεία 9 έως 15 των παρούσων προτάσεων.

38. Κατά συνέπεια, δεν χωρεί κατά τη γνώμη μου αμφιβολία ότι το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να ερμηνεύσει το δίκαιο της Ένωσης όσον αφορά τόσο τις αποφάσεις περί διαγραφής όσο και τις επίμαχες στις διαφορές της κύριας δίκης νομοθετικές διατάξεις, και τούτο ακόμη κι αν υποτεθεί ότι τα επίμαχα δικαιώματα είχαν συσταθεί προ της 1ης Μαΐου 2004.

39. Διευκρινίζω ότι το επιχείρημα της Ουγγρικής Κυβέρνησεως που αντλείται από την *ab initio* παρανομία των δικαιωμάτων επικαρπίας θα το εξετάσω σε μεταγενέστερο σημείο της αναλύσεώς μου¹⁰.

40. Δεύτερον, η Ουγγρική Κυβέρνηση προβάλλει ότι τα προδικαστικά ερωτήματα εσφαλμένως αναφέρονται στο άρθρο 108, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 περί μεταβατικών διατάξεων. Κατά την Κυβέρνηση αυτή, τα επίμαχα δικαιώματα επικαρπίας αποσβέστηκαν *ex lege* την 1η Μαΐου 2014 με βάση την προαναφερθείσα διάταξη, με αποτέλεσμα οι διαφορές της κύριας δίκης να αφορούν αποκλειστικά την εφαρμογή του άρθρου 94 του νόμου περί κτηματολογίου.

41. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, εναπόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο, που έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της μέλλουσας να εκδοθεί δικαστικής απόφασεως, να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες της υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής αποφάσεως, ώστε να είναι σε θέση να εκδώσει τη δική του απόφαση, όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Συνεπώς, εφόσον τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία ή το κύρος κανόνα του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται κατ' αρχήν να απαντήσει¹¹.

42. Επομένως, υπέρ των ερωτημάτων που αφορούν το δίκαιο της Ένωσης συντρέχει τεκμήριο λυσιτέλειας. Η άρνηση του Δικαστηρίου να αποφανθεί επί προδικαστικού ερωτήματος υποβληθέντος από εθνικό δικαστήριο είναι δυνατή μόνον αν προκύπτει προδήλως ότι η αιτούμενη ερμηνεία ή εκτίμηση του κύρους κανόνα του δικαίου της Ένωσης ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το ζήτημα είναι υποθετικής φύσεως ή επίσης όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία τα οποία είναι αναγκαία προκειμένου να είναι σε θέση δώσει χρήσιμη απάντηση στα υποβληθέντα ερωτήματα¹².

43. Τα ερωτήματα τα οποία υποβλήθηκαν στο πλαίσιο των υπό κρίση υποθέσεων δεν εμπίπτουν σε καμία εκ των περιπτώσεων που καθορίζονται από τη νομολογία αυτή. Πράγματι, δεν αμφισβητείται ότι το άρθρο 108, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 περί μεταβατικών διατάξεων είναι καθοριστικής σημασίας στις υποθέσεις της κύριας δίκης, στο μέτρο που προβλέπει την απόσβεση των δικαιωμάτων επικαρπίας τα οποία έχουν συσταθεί μεταξύ προσώπων που δεν συνδέονται με στενή συγγένεια.

44. Τρίτον, η Ουγγρική Κυβέρνηση επισημαίνει ότι το αιτούν δικαστήριο έθεσε εν αμφιβόλω την υπ' αριθμόν 25 και με ημερομηνία 21 Ιουλίου 2015 απόφαση του *Alkotmánybíróság* (Συνταγματικό Δικαστήριο της Ουγγαρίας), καίτοι οι αποφάσεις του δικαστηρίου αυτού είναι δεσμευτικές για το αιτούν δικαστήριο.

45. Υπενθυμίζω ότι, όπως έχει κρίνει κατ' επανάληψη το Δικαστήριο, τα εθνικά δικαστήρια έχουν ευρύτατη ευχέρεια να υποβάλλουν στο Δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, η ευχέρεια δε αυτή μετατρέπεται σε υποχρέωση για τα δικαστήρια των οποίων οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα, υπό την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που αναγνωρίζει η νομολογία του Δικαστηρίου. Ένας κανόνας του εθνικού δικαίου δεν μπορεί να εμποδίζει εθνικό δικαστήριο, ανάλογα με την περίπτωση, να κάνει χρήση της ευχέρειας αυτής ή να συμμορφώνεται προς την εν λόγω υποχρέωση. Πράγματι, τόσο η ευχέρεια όσο και η

10 Βλ. σημεία 90 έως 99 των παρούσων προτάσεων.

11 Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 16ης Ιουνίου 2015, *Gauweiler* κ.λπ. (C-62/14, EU:C:2015:400, σκέψη 24 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

12 Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 16ης Ιουνίου 2015, *Gauweiler* κ.λπ. (C-62/14, EU:C:2015:400, σκέψη 25 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

υποχρέωση αυτή είναι συμφυείς με το σύστημα συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, που καθιερώνει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, και με τα καθήκοντα του επιφορτισμένου με την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης δικαστή, τα οποία αναθέτει η εν λόγω διάταξη στα εθνικά δικαστήρια¹³.

46. Επομένως, ο εθνικού δικαίου κανόνας τον οποίο επικαλείται η Ουγγρική Κυβέρνηση δεν δύναται να παρακωλύσει την ευχέρεια του αιτούντος δικαστηρίου να απευθυνθεί προδικαστικώς στο Δικαστήριο προκειμένου να του υποβάλει ερώτημα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, όπως είναι τα ερωτήματα που αποτελούν το αντικείμενο των υπό κρίση υποθέσεων.

47. Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι οι αιτήσεις προδικαστικής απόφασης είναι παραδεκτές.

B. Επί της εφαρμοστέας ελευθερίας κυκλοφορίας

48. Με βάση τις παρατηρήσεις που κατατέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου, πρέπει να εξεταστεί κατά πόσον τα επίμαχα στις διαφορές της κύριας δίκης εθνικά μέτρα εμπίπτουν στις διατάξεις της Συνθήκης ΛΕΕ σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων ή στις διατάξεις που αφορούν την ελευθερία εγκαταστάσεως. Αντικείμενο των μέτρων αυτών είναι η ρύθμιση της συστάσεως και της διατηρήσεως δικαιωμάτων επικαρπίας και δικαιωμάτων χρήσεως επί γεωργικών γαιών.

49. Φρονώ ότι τα εν λόγω μέτρα δεν εμπίπτουν στην ελευθερία εγκαταστάσεως, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 49 ΣΛΕΕ, αλλά στην ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 63 ΣΛΕΕ, και τούτο για τους εξής λόγους.

50. Εξ όσων γνωρίζω, το Δικαστήριο έχει κρίνει παγίως, πλην μίας εξαιρέσεως¹⁴, ότι εθνικά μέτρα με τα οποία ρυθμίζονται οι επενδύσεις σε ακίνητα εμπίπτουν στην ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων¹⁵.

51. Κατά τη νομολογία αυτή, αφενός, η άσκηση του δικαιώματος κτήσεως, εκμεταλλεύσεως και μεταβιβάσεως ακινήτων ευρισκομένων στο έδαφος άλλου κράτους μέλους συνεπάγεται κινήσεις κεφαλαίων¹⁶.

52. Αφετέρου, οι κινήσεις κεφαλαίων περιλαμβάνουν τις πράξεις με τις οποίες τα πρόσωπα διενεργούν στο έδαφος ενός κράτους μέλους, στο οποίο δεν έχουν την κατοικία τους, επενδύσεις σε ακίνητα, όπως προκύπτει εξάλλου από την ονοματολογία των κινήσεων κεφαλαίων του παραρτήματος Ι της οδηγίας 88/361/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 24ης Ιουνίου 1988, για τη θέση σε εφαρμογή του άρθρου 67 της Συνθήκης [ΕΚ, άρθρο καταργηθέν με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ]¹⁷, η οποία εξακολουθεί να έχει ενδεικτική αξία όσον αφορά τον ορισμό της έννοιας των κινήσεων κεφαλαίων κατά το άρθρο 63 ΣΛΕΕ¹⁸.

13 Απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, PFE (C-689/13, EU:C:2016:199, σκέψεις 32 και 33 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

14 Βλ. απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 1984, Fearon (182/83, EU:C:1984:335, σκέψη 9). Η απόφαση αυτή αφορούσε ιρλανδική εταιρία συσταθείσα από υπηκόους άλλων κρατών μελών, στην οποία επιβλήθηκε μέτρο απαλλοτριώσεως λόγω της μη πληρώσεως από τους εταίρους της προϋποθέσεως περί κατοικίας στις γεωργικές γαίες. Ωστόσο, φρονώ ότι, στην πιο πρόσφατη νομολογία του, το Δικαστήριο μετεστράφη από τη λύση που είχε υιοθετήσει συναφώς στην απόφαση αυτή.

15 Βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 5ης Μαρτίου 2002, Reisch κ.λπ. (C-515/99, C-519/99 έως C-524/99 και C-526/99 έως C-540/99, EU:C:2002:135, σκέψεις 28 έως 31)· της 23ης Σεπτεμβρίου 2003, Ospelt και Schlössle Weissenberg (C-452/01, EU:C:2003:493, σκέψη 24)· της 25ης Ιανουαρίου 2007, Festersen (C-370/05, EU:C:2007:59, σκέψεις 22 έως 24), καθώς και της 1ης Οκτωβρίου 2009, Woningstichting Sint Servatius (C-567/07, EU:C:2009:593, σκέψη 20).

16 Αποφάσεις της 5ης Μαρτίου 2002, Reisch κ.λπ. (C-515/99, C-519/99 έως C-524/99 και C-526/99 έως C-540/99, EU:C:2002:135, σκέψη 29)· της 25ης Ιανουαρίου 2007, Festersen (C-370/05, EU:C:2007:59, σκέψη 22), καθώς και της 1ης Οκτωβρίου 2009, Woningstichting Sint Servatius (C-567/07, EU:C:2009:593, σκέψη 20).

17 ΕΕ 1988, L 178, σ. 5.

18 Αποφάσεις της 5ης Μαρτίου 2002, Reisch κ.λπ. (C-515/99, C-519/99 έως C-524/99 και C-526/99 έως C-540/99, EU:C:2002:135, σκέψη 30)· της 25ης Ιανουαρίου 2007, Festersen (C-370/05, EU:C:2007:59, σκέψη 23), καθώς και της 1ης Οκτωβρίου 2009, Woningstichting Sint Servatius (C-567/07, EU:C:2009:593, σκέψη 20).

53. Συναφώς, από τις επεξηγηματικές σημειώσεις του παραρτήματος I της οδηγίας 88/361 προκύπτει ρητώς ότι η κατηγορία των επενδύσεων σε ακίνητα «περιλαμβάνει επίσης τα δικαιώματα επικαρπίας, τις δουλείες καθώς και τα δικαιώματα επιφανείας» (η υπογράμμιση δική μου).

54. Εξάλλου, φρονώ ότι η νομολογία αυτή δεν διακρίνει ανάλογα με τον ιδιωτικό ή επαγγελματικό προορισμό των ακινήτων ιδιοκτησιών επί των οποίων πραγματοποιούνται οι οικείες επενδύσεις. Ειδικότερα, το Δικαστήριο αναφέρθηκε ρητώς στις κινήσεις κεφαλαίων τις οποίες συνεπάγεται η άσκηση του δικαιώματος εκμεταλλεύσεως ακινήτων ευρισκομένων στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, όπερ περιλαμβάνει, κατά τη γνώμη μου, τη δυνατότητα εκμεταλλεύσεως των ακινήτων αυτών στο πλαίσιο δραστηριότητας η οποία εμπίπτει κατά τα λοιπά στην ελευθερία εγκαταστάσεως¹⁹.

55. Με άλλα λόγια, τα εθνικά μέτρα που αφορούν τις επενδύσεις σε ακίνητα εμπίπτουν στην ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων ακόμη και όταν με τις επενδύσεις αυτές επιδιώκεται η άσκηση του δικαιώματος εγκαταστάσεως στο οικείο κράτος μέλος, είτε από το ίδιο το φυσικό πρόσωπο²⁰ είτε μέσω εταιρίας ιδρυθείσας στο κράτος μέλος αυτό²¹.

56. Η ερμηνεία αυτή επιβεβαιώνεται από τις επεξηγηματικές σημειώσεις του παραρτήματος I της οδηγίας 88/361, κατά τις οποίες η έννοια των επενδύσεων σε ακίνητα αφορά «[τις] αγορές γηπέδων με οικοδομές ή άνευ οικοδομών καθώς και [την] κατασκευή κτιρίων από ιδιώτες για κερδοσκοπικούς ή προσωπικούς λόγους» (η υπογράμμιση δική μου).

57. Επομένως, η ενδεχόμενη εκμετάλλευση των επίμαχων στις υποθέσεις της κύριας δίκης γεωργικών γαιών, είτε από την SEGRO είτε από τον G. Horváth, δεν δύναται να έχει ως συνέπεια την υπαγωγή των επίμαχων εθνικών μέτρων στο πεδίο εφαρμογής της ελευθερίας εγκαταστάσεως.

58. Η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται επίσης από το περιεχόμενο του παραρτήματος X της πράξεως προσχωρήσεως του 2003, το οποίο προβλέπει, συμφώνως προς το άρθρο 24 της πράξεως αυτής, ορισμένες μεταβατικές διατάξεις σχετικά με την προσχώρηση της Ουγγαρίας στην Ένωση.

59. Διευκρινίζω ότι οι μεταβατικές αυτές διατάξεις, οι οποίες δεν αποτελούν αντικείμενο των ερωτημάτων που υποβλήθηκαν από το αιτούν δικαστήριο, δεν έχουν εφαρμογή υπό τις περιστάσεις των διαφορών της κύριας δίκης, όπως υποστήριξε η Επιτροπή, δεδομένου ότι οι επίμαχες στις διαφορές της κύριας δίκης διοικητικές αποφάσεις εκδόθηκαν μετά την 30ή Απριλίου 2014, ημερομηνία κατά την οποία έληξε, μετά και από την παράτασή της, η προβλεπόμενη στο παράρτημα X, κεφάλαιο 3, σημείο 2, της πράξεως προσχωρήσεως του 2003 μεταβατική περίοδος για την απόκτηση γεωργικής γης στην Ουγγαρία²².

19 Βλ. σημείο 51 των παρούσων προτάσεων.

20 Η απόφαση της 5ης Μαρτίου 2002, Reisch κ.λπ. (C-515/99, C-519/99 έως C-524/99 και C-526/99 έως C-540/99, EU:C:2002:135), αφορούσε καθεστώς κατά το οποίο η απόκτηση ακίνητης ιδιοκτησίας επιτρεπόταν εφόσον ο αποκτών δεσμευόταν να χρησιμοποιήσει το ακίνητο ως κύρια κατοικία ή για επαγγελματική δραστηριότητα (βλ. σκέψη 6 της αποφάσεως αυτής). Η απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 2007, Festersen (C-370/05, EU:C:2007:59), αφορούσε, μεταξύ άλλων, την ακύρωση της αποκτήσεως γεωργικού κτήματος από φυσικό πρόσωπο για τον λόγο ότι το πρόσωπο αυτό δεν είχε αποδείξει ότι κατοικούσε στο εν λόγω κτήμα.

21 Η απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 2009, Woningstichting Sint Servatius (C-567/07, EU:C:2009:593), αφορούσε την άρνηση χορηγήσεως άδειας για επενδύσεις σε ακίνητα στο Βέλγιο τις οποίες σχεδίαζε ίδρυμα εγκατεστημένο στις Κάτω Χώρες με σκοπό την εκμετάλλευση των επίμαχων ακινήτων μέσω βελγικών εμπορικών εταιριών (βλ. σκέψεις 12 έως 14 καθώς και 23 και 24 της αποφάσεως αυτής).

22 Βλ. σημεία 8, 18 και 24 των παρούσων προτάσεων.

60. Ωστόσο, η διατύπωση των διατάξεων αυτών φωτίζει κατά χρήσιμο τρόπο το πεδίο εφαρμογής της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων. Ειδικότερα, το κεφάλαιο 3, παράγραφος 2, του παραρτήματος αυτού επέτρεπε στην Ουγγαρία να διατηρήσει σε ισχύ, υπό ορισμένες προϋποθέσεις και για μεταβατική περίοδο επτά ετών από την ημερομηνία προσχωρήσεως (η οποία παρατάθηκε από την Επιτροπή μέχρι τις 30 Απριλίου 2014²³), τις απαγορεύσεις που αφορούσαν την απόκτηση γεωργικών γαιών, αφενός, από φυσικά πρόσωπα που δεν είναι μόνιμοι κάτοικοι ή υπήκοοι της Ουγγαρίας και, αφετέρου, από νομικά πρόσωπα.

61. Εντούτοις, το εν λόγω κεφάλαιο 3 τιτλοφορείται «ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων». Επομένως, οι συντάκτες της πράξεως προσχωρήσεως του 2003 θεώρησαν ρητώς ότι η απόκτηση γεωργικών γαιών από φυσικά ή νομικά πρόσωπα εμπίπτει στην ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων.

62. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το περιεχόμενο των επίμαχων στην κύρια δίκη εθνικών μέτρων πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 63 ΣΛΕΕ.

63. Διευκρινίζω ωστόσο, επικουρικός, ότι οι αναλύσεις που ακολουθούν αναφορικά με την ύπαρξη περιορισμού και με την απουσία δικαιολογήσεως ισχύουν και για την ελευθερία εγκαταστάσεως.

Γ. Επί της υπάρξεως περιορισμού της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων

64. Πρέπει στο εξής να εξεταστεί αν τα επίμαχα στις διαφορές της κύριας δίκης εθνικά μέτρα συνιστούν περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων.

65. Προκαταρκτικώς, η Ουγγρική Κυβέρνηση επισήμανε ότι το άρθρο 345 ΣΛΕΕ απονέμει στα κράτη μέλη ευρεία διακριτική ευχέρεια όσον αφορά το περιεχόμενο και τις προϋποθέσεις κτήσεως ορισμένων δικαιωμάτων σχετικών με την ιδιοκτησία, όπως το δικαίωμα επικαρπίας, με μοναδικό όριο το να μην καθίσταται αδύνατη η κτήση των δικαιωμάτων αυτών και να μην εισάγονται δυσμενείς διακρίσεις.

66. Υπενθυμίζω ότι, μολονότι το άρθρο 345 ΣΛΕΕ εκφράζει την αρχή της ουδετερότητας των Συνθηκών απέναντι στο καθεστώς της ιδιοκτησίας στα κράτη μέλη, η ουδετερότητα αυτή δεν σημαίνει ωστόσο ότι τα εθνικά μέτρα που ρυθμίζουν την κτήση ακίνητης ιδιοκτησίας εκφεύγουν των θεμελιωδών κανόνων της Ένωσης, και ιδίως των κανόνων της απαγορεύσεως των διακρίσεων, της ελευθερίας εγκαταστάσεως και της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων²⁴.

67. Συνεπώς, το γεγονός ότι τα επίμαχα στην κύρια δίκη μέτρα ενδέχεται να εμπίπτουν στο άρθρο 345 ΣΛΕΕ δεν δύναται να αποκλείσει την εφαρμογή των κανόνων της Συνθήκης ΛΕΕ σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων.

68. Κατά το άρθρο 63 ΣΛΕΕ, απαγορεύεται κάθε περιορισμός των κινήσεων κεφαλαίων μεταξύ των κρατών μελών. Στην απαγόρευση αυτή εμπίπτει, μεταξύ άλλων, κάθε εθνικό μέτρο που καθιερώνει διάκριση ανάλογα με την προέλευση των κεφαλαίων²⁵.

23 Βλ. σημείο 8 των παρουσών προτάσεων.

24 Βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 6ης Νοεμβρίου 1984, Fearon (182/83, EU:C:1984:335, σκέψη 7)· της 15ης Μαΐου 2003, Salzmann (C-300/01, EU:C:2003:283, σκέψη 39)· της 23ης Σεπτεμβρίου 2003, Ospelt και Schlössle Weissenberg (C-452/01, EU:C:2003:493, σκέψη 24), καθώς και της 22ας Οκτωβρίου 2013, Essent κ.λπ. (C-105/12 έως C-107/12, EU:C:2013:677, σκέψεις 29 και 36).

25 Βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 14ης Οκτωβρίου 1999, Sandoz (C-439/97, EU:C:1999:499, σκέψη 31)· της 4ης Μαρτίου 2004, Επιτροπή κατά Γαλλίας (C-334/02, EU:C:2004:129, σκέψεις 24 και 25), καθώς και της 12ης Δεκεμβρίου 2006, Test Claimants in the FII Group Litigation (C-446/04, EU:C:2006:774, σκέψεις 64 και 65).

69. Υπογραμμίζω ότι η διαπίστωση διακρίσεως, η οποία αποτελεί σοβαρότερη παράβαση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης από ό,τι ένας απλός περιορισμός μη συνεπαγόμενος δυσμενή διάκριση, ενδέχεται να έχει ορισμένες συνέπειες κατά το στάδιο της δικαιολογήσεως²⁶.

70. Κατά τη γνώμη μου, τα επίμαχα στις διαφορές της κύριας δίκης εθνικά μέτρα καθιερώνουν έμμεση διάκριση ανάλογα με την προέλευση των κεφαλαίων, όπως υποστήριξαν ορθώς η Αυστριακή και η Πορτογαλική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή.

71. Συναφώς, υπενθυμίζω ότι η ύπαρξη έμμεσης διακρίσεως διαπιστώνεται όταν κάποια προϋπόθεση που επιβάλλεται από εθνική κανονιστική ρύθμιση, μολονότι τυπικώς δεν καθιερώνει διάκριση με βάση την προέλευση, πληρούται ευκολότερα από τους υπηκόους του οικείου κράτους μέλους σε σχέση με τους υπηκόους των υπολοίπων κρατών μελών²⁷.

72. Βεβαίως, εθνικό μέτρο όπως το άρθρο 108, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 περί μεταβατικών διατάξεων, το οποίο προβλέπει την αυτοδίκαιη απόσβεση δικαιωμάτων επικαρπίας και δικαιωμάτων χρήσεως εκτός εάν αποδειχθεί ότι η σύμβαση βάσει της οποίας συνεστήθη το δικαίωμα συνήφθη μεταξύ προσώπων που συνδέονται με στενή συγγένεια, δεν εισάγει ευθεία διάκριση με βάση την προέλευση των κεφαλαίων.

73. Ωστόσο, η νομοθεσία αυτή εισάγει συγκεκριμένη διάκριση με βάση την προέλευση των κεφαλαίων, στο μέτρο που η πιθανότητα να είναι κανείς στενός συγγενής προσώπου το οποίο παραχώρησε τέτοιου είδους δικαίωμα επί ουγγρικών εκτάσεων είναι μεγαλύτερη για τους Ούγγρους υπηκόους από ό,τι για τους υπηκόους άλλων κρατών μελών. Με άλλα λόγια, η πλήρωση της προϋποθέσεως που επιβάλλει το άρθρο 108, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 περί μεταβατικών διατάξεων είναι ευχερέστερη, κατά την έννοια της προμνημονευθείσας νομολογίας, για τους Ούγγρους υπηκόους παρά για τους υπηκόους των υπολοίπων κρατών μελών.

74. Επιπλέον, η ούτως εισαγόμενη δυσμενή διάκριση καθίσταται εντονότερη λόγω των περιορισμών στην κτήση κυριότητας επί γεωργικών γαιών οι οποίοι εφαρμόζονταν πριν από την έναρξη ισχύος των επίμαχων στις υπό κρίση υποθέσεις εθνικών μέτρων. Ειδικότερα, από τις επεξηγήσεις που παρείχε το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι, στην αρχική εκδοχή του, ο νόμος του 1994 για την αρόσιμη γη είχε αποκλείσει τη δυνατότητα αλλοδαπών προσώπων να αποκτούν κυριότητα επί αροσίμων γαιών, καίτοι τα πρόσωπα αυτά παρέμεναν ελεύθερα να αποκτούν δικαίωμα επικαρπίας ή δικαίωμα χρήσεως επί τέτοιου είδους γαιών. Επιπροσθέτως, κατά το ίδιο δικαστήριο, η κτήση δικαιώματος κυριότητας επί αροσίμων γαιών από αλλοδαπούς εξαρτώνταν, πριν από την έναρξη ισχύος του νόμου του 1994 για την αρόσιμη γη, από σχετική άδεια του Υπουργού Οικονομικών.

75. Οι ανωτέρω περιορισμοί κατέστησαν εντονότερη τη δυσμενή διάκριση που εισάγει το άρθρο 108, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 περί μεταβατικών διατάξεων, και τούτο με δύο τρόπους.

26 Βλ. σημεία 115 έως 118 των παρουσών προτάσεων.

27 Υπό την έννοια αυτή, βλ., μεταξύ άλλων, όσον αφορά τις προϋποθέσεις κατοικίας, αποφάσεις της 27ης Νοεμβρίου 1997, Meints (C-57/96, EU:C:1997:564, σκέψεις 45 και 46) της 24ης Σεπτεμβρίου 1998, Επιτροπή κατά Γαλλίας (C-35/97, EU:C:1998:431, σκέψη 39) της 11ης Σεπτεμβρίου 2008, Petersen (C-228/07, EU:C:2008:494, σκέψεις 54 και 55), καθώς και της 5ης Μαΐου 2011, Επιτροπή κατά Γερμανίας (C-206/10, EU:C:2011:283, σκέψεις 37 και 38). Εισαγωγή έμμεσης διακρίσεως αναγνωρίστηκε και στην περίπτωση άλλων κριτηρίων, μεταξύ άλλων στην απόφαση της 12ης Ιουλίου 1979, Palermo Toia (237/78, EU:C:1979:197, σκέψεις 12 έως 14), η οποία αφορούσε διάταξη που εξαρτούσε τη χορήγηση επιδόματος σε μητέρες από την υπηκοότητα των τέκνων της δικαιούχου μητέρας· στις αποφάσεις της 12ης Σεπτεμβρίου 1996, Επιτροπή κατά Βελγίου C-278/94, EU:C:1996:321, σκέψεις 28 έως 30), και της 25ης Οκτωβρίου 2012, Prete (C-367/11, EU:C:2012:668, σκέψεις 29 έως 31), οι οποίες αφορούσαν απαιτήσεις σχετικές με την πραγματοποίηση σπουδών στο οικείο κράτος μέλος· ή ακόμη στην απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2007, Geurts και Vogten (C-464/05, EU:C:2007:631, σκέψεις 21 και 22), η οποία αφορούσε προϋπόθεση περί απασχολήσεως ορισμένου αριθμού εργαζομένων στο οικείο κράτος μέλος.

76. Αφενός, οι περιορισμοί αυτοί αυξάνουν την πιθανότητα οι σημερινοί ιδιοκτήτες γεωργικών γαιών ευρισκομένων στην Ουγγαρία να έχουν την Ουγγρική υπηκοότητα. Η πιθανότητα να είναι κανείς στενός συγγενής Ούγγρου ιδιοκτήτη είναι μεγαλύτερη για έναν Ούγγρο υπήκοο από ό,τι για υπήκοο άλλου κράτους μέλους. Κατά συνέπεια, οι περιορισμοί αυτοί, σε συνδυασμό με την απαίτηση περί στενής συγγένειας, αποβαίνουν εις βάρος των υπηκόων των υπολοίπων κρατών μελών.

77. Αφετέρου, οι περιορισμοί αυτοί παρακίνησαν τους υπηκόους άλλων κρατών μελών που επιθυμούσαν να επενδύσουν σε γεωργικές γαίες ευρισκόμενες στην Ουγγαρία να αποκτήσουν δικαιώματα επικαρπίας ή δικαιώματα χρήσεως επί τέτοιου είδους γαιών. Κατά συνέπεια, η προβλεπόμενη στο άρθρο 108, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 περί μεταβατικών διατάξεων απόσβεση των εν λόγω δικαιωμάτων ενδέχεται να θίξει αναλογικά περισσότερους υπηκόους άλλων κρατών μελών από ό,τι Ούγγρους υπηκόους.

78. Συναφώς, η Ουγγρική Κυβέρνηση υποστήριξε ότι, επί συνόλου άνω των 100.000 προσώπων τα οποία θίγονται από την κατάργηση των δικαιωμάτων επικαρπίας και χρήσεως που προβλέπεται στο άρθρο 108, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 περί μεταβατικών διατάξεων, ο αριθμός των αλλοδαπών υπηκόων, συμπεριλαμβανομένων των υπηκόων τρίτων χωρών, ανέρχεται μόλις σε 5 058.

79. Το επιχείρημα αυτό, το οποίο επικεντρώνεται αποκλειστικά στη σύνθεση της ομάδας των προσώπων που θίγονται από το εν λόγω μέτρο, δεν ασκεί επιρροή στην εκτίμηση σχετικά με την ύπαρξη έμμεσης διακρίσεως με βάση την προέλευση. Ειδικότερα, η ύπαρξη της διακρίσεως αυτής διαπιστώνεται κατόπιν συγκρίσεως μεταξύ:

- της αναλογίας θιγομένων προσώπων μεταξύ των Ούγγρων υπηκόων, και
- της αναλογίας θιγομένων προσώπων μεταξύ των υπηκόων των υπολοίπων κρατών μελών.

80. Συνεπώς, ύπαρξη έμμεσης διακρίσεως με βάση την προέλευση διαπιστώνεται εφόσον είναι πιθανόν ότι η αναλογία –και όχι ο απόλυτος αριθμός²⁸– των θιγομένων από το επίμαχο μέτρο προσώπων είναι μεγαλύτερη όσον αφορά τους υπηκόους άλλων κρατών μελών σε σχέση με τους Ούγγρους υπηκόους. Με βάση τα επιχειρήματα που ανέπτυξα στα σημεία 70 έως 77 των παρούσων προτάσεων, φρονώ ότι τούτο συντρέχει πράγματι υπό τις περιστάσεις των διαφορών της κύριας δίκης.

81. Η Ουγγρική Κυβέρνηση, η οποία ρωτήθηκε σχετικά κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, δεν προσκόμισε κάποια στατιστική ή άλλο στοιχείο ικανό να θέσει εν αμφιβόλω το ανωτέρω συμπέρασμα.

82. Η Ουγγρική Κυβέρνηση επικαλέστηκε, περαιτέρω, τη δυνατότητα του δικαιούχου, σε περίπτωση αποσβέσεως δικαιωμάτων επικαρπίας ή χρήσεως, να ζητήσει χρηματικό αντισταθμισμα από τον αντισυμβαλλόμενο του. Η ίδια Κυβέρνηση διευκρίνισε ότι, με βάση τις σχετικές διατάξεις του ουγγρικού Αστικού Κώδικα, το ύψος του αντισταθμίματος αυτού ανέρχεται, καταρχήν, στο ποσό του πλουτισμού του κυρίου που αποκτήθηκε άνευ ανταλλάγματος. Κατά την ίδια Κυβέρνηση, τη δυνατότητα χρηματικού αντισταθμίματος επιβεβαίωσε η υπ' αριθμόν 25 και με ημερομηνία 21 Ιουλίου 2015 απόφαση του Alkotmánybíróság (Συνταγματικό Δικαστήριο).

83. Συναφώς, επισημαίνω ότι τα ερωτήματα που υποβλήθηκαν από το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-113/16 αποκλείουν τη δυνατότητα τέτοιου χρηματικού αντισταθμίματος, σε αντίθεση προς τα ερωτήματα που υποβλήθηκαν στην υπόθεση C-52/16.

²⁸ Με άλλα λόγια, το επιχείρημα της Ουγγρικής Κυβερνήσεως πρέπει να απορριφθεί καθόσον βασίζεται σε απόλυτες αξίες (οι οποίες αναφέρονται αποκλειστικώς στη σύνθεση της ομάδας των θιγομένων προσώπων), ενώ η ύπαρξη έμμεσης διακρίσεως πρέπει να θεμελιώνεται σε σχετικές αξίες (οι οποίες συγκρίνουν την αναλογία θιγομένων προσώπων μεταξύ, αφενός, των υπηκόων άλλων κρατών μελών και, αφετέρου, μεταξύ των Ούγγρων υπηκόων).

84. Ανεξάρτητα από τη διευκρίνιση αυτή, η ενδεχόμενη δυνατότητα του κατόχου των εν λόγω δικαιωμάτων να απαιτήσει χρηματικό αντιστάθμισμα δεν είναι ικανή, όπως υποστήριξε η Επιτροπή, να εξαλείψει την έμμεση διάκριση η ύπαρξη της οποίας διαπιστώθηκε ανωτέρω.

85. Ειδικότερα, παρά τη δυνατότητα αυτή, τα επίμαχα στις διαφορές της κύριας δίκης εθνικά μέτρα προβλέπουν την απόσβεση δικαιωμάτων επικαρπίας και χρήσεως που έχουν συσταθεί από ιδιώτες, και τούτο αντίθετα προς τη βούληση των τελευταίων. Ωστόσο, ενδέχεται να υφίστανται διάφοροι λόγοι για τους οποίους οι ιδιώτες συμβαλλόμενοι δεν επιθυμούν την απόσβεση των εν λόγω δικαιωμάτων, όπως η βούληση του δικαιούχου να διατηρήσει τη χρήση των συγκεκριμένων γαιών λόγω των ειδικών χαρακτηριστικών τους, η προοπτική μελλοντικών κερδών για αμφότερα τα μέρη ή ακόμη και η αδυναμία του κυρίου να καταβάλει χρηματικό αντιστάθμισμα σε περίπτωση αποσβέσεως. Με άλλα λόγια, η απόσβεση των εν λόγω δικαιωμάτων ενδέχεται να προκαλέσει, για τους ιδιώτες συμβαλλομένους που τα συνέστησαν, μειονεκτήματα τα οποία η προοπτική του ενδεχόμενου χρηματικού αντισταθμίσιματος δεν μπορεί να εξαλείψει πλήρως.

86. Συνεπώς, εφόσον η απόσβεση των εν λόγω δικαιωμάτων, αντίθετα μάλιστα προς τη βούληση των ιδιωτών συμβαλλομένων οι οποίοι τα συνέστησαν, θίγει κατ' αναλογία περισσότερο τους υπηκόους άλλων κρατών μελών, συνάγεται το συμπέρασμα ότι η απόσβεση αυτή συνεπάγεται δυσμενή διάκριση, και τούτο ανεξάρτητα από την ενδεχόμενη δυνατότητα του κατόχου των εν λόγω δικαιωμάτων να απαιτήσει χρηματικό αντιστάθμισμα από τον αντισυμβαλλομένο του.

87. Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι τα επίμαχα στις διαφορές των κυρίων δικών εθνικά μέτρα, τα οποία προβλέπουν την αυτοδίκαιη απόσβεση δικαιωμάτων επικαρπίας και δικαιωμάτων χρήσεως, εκτός εάν αποδειχθεί ότι η σύμβαση βάσει της οποίας συνεστήθη το οικείο δικαίωμα συνήφθη μεταξύ προσώπων που συνδέονται με στενή συγγένεια, περιορίζουν κατά τρόπο που εισάγει δυσμενή διάκριση την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 63 ΣΛΕΕ.

Δ. Επί της δυνατότητας δικαιολογήσεως του περιορισμού της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων

88. Κατ' ουσίαν, η Ουγγρική Κυβέρνηση προέβαλε τρεις δικαιολογητικούς λόγους, οι οποίοι αντλούνται, αντίστοιχα, από την παράβαση της εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως σχετικά με τον έλεγχο συναλλάγματος, την καταπολέμηση των καταχρηστικών πρακτικών και τον σχετικό με την εκμετάλλευση των γεωργικών γαιών σκοπό γενικού συμφέροντος.

89. Όπως θα εξηγήσω στη συνέχεια, φρονώ ότι κανένας από τους λόγους αυτούς δεν δύναται να δικαιολογήσει την επίμαχη στις υπό κρίση υποθέσεις εθνική κανονιστική ρύθμιση.

1. Επί της δικαιολογήσεως με βάση την παράβαση της εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως σχετικά με τον έλεγχο συναλλάγματος

90. Κατά το άρθρο 65, παράγραφος 1, στοιχείο β', ΣΛΕΕ, οι διατάξεις του άρθρου 63 ΣΛΕΕ δεν θίγουν το δικαίωμα των κρατών μελών να λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για την αποφυγή παραβάσεων των εθνικών νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων, ιδίως στον τομέα της φορολογίας ή της προληπτικής εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

91. Η Ουγγρική Κυβέρνηση επισήμανε ότι η κτήση των δικαιωμάτων επικαρπίας που θίγονται από τα επίμαχα στην κύρια δίκη εθνικά μέτρα, παρά την εγγραφή των δικαιωμάτων αυτών στο κτηματολόγιο, ήταν παράνομη «ab initio». Ειδικότερα, προ της 1ης Ιανουαρίου 2002, η κτήση δικαιωμάτων επικαρπίας και χρήσεως επί αροσίμων γαιών από πρόσωπα μη κατοικούντα στην Ουγγαρία εξαρτώνταν, με βάση την εθνική κανονιστική ρύθμιση σχετικά με τον έλεγχο συναλλάγματος, από τη χορήγηση άδειας εκ μέρους της Εθνικής Τράπεζας της Ουγγαρίας. Εντούτοις, η τελευταία επισήμανε

ότι δεν είχε ζητηθεί καμία άδεια συναλλάγματος ενόψει της κτήσεως τέτοιου είδους δικαιωμάτων. Κατά συνέπεια, το ουγγρικό κράτος θέσπισε το άρθρο 108, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 περί μεταβατικών διατάξεων προκειμένου να αποκαταστήσει την εν λόγω παρατυπία που έπληττε το σύνολο των δικαιωμάτων επικαρπίας και χρήσεως τα οποία είχαν κτηθεί από πρόσωπα μη κατοικούντα στην Ουγγαρία.

92. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, κύρωση η οποία θίγει την άσκηση των κατοχυρούμενων από τη Συνθήκη ΛΕΕ ελευθεριών κυκλοφορίας πρέπει να συνάδει με την αρχή της αναλογικότητας²⁹.

93. Εν προκειμένω, φρονώ ότι η απόσβεση των δικαιωμάτων επικαρπίας και χρήσεως την οποία προβλέπουν τα επίμαχα στην κύρια δίκη εθνικά μέτρα είναι δυσανάλογη υπό το πρίσμα του σκοπού που συνίσταται στην κύρωση της παραβάσεως της εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως σχετικά με τον έλεγχο συναλλάγματος.

94. Πρώτον, η προβλεπόμενη κύρωση δεν φαίνεται, κατά τη γνώμη μου, κατάλληλη για την επίτευξη του σκοπού τον οποίο επιδιώκει, ήτοι την αποκατάσταση του κύρους συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν κατά παραβίαση του καθεστώτος συναλλαγματικού ελέγχου. Ειδικότερα, η κύρωση αυτή –η απόσβεση– πλήττει κάθε δικαίωμα το οποίο δεν συνεστήθη μεταξύ προσώπων που συνδέονται με στενή συγγένεια, κριτήριο το οποίο ουδεμία σχέση έχει με την ενδεχόμενη παραβίαση του καθεστώτος συναλλαγματικού ελέγχου.

95. Δεύτερον, η κύρωση αυτή είναι κατ' εμέ δυσανάλογη λόγω της εκτάσεώς της. Ειδικότερα, για την παράβαση κανονιστικής ρυθμίσεως που καθιερώνει διοικητικό έλεγχο στον τομέα της αγοράς και πώλησεως αλλοδαπών νομισμάτων δεν μπορεί, κατά την άποψή μου, να επιβάλλεται ως κύρωση η απόσβεση δικαιωμάτων συσταθέντων βάσει συμβάσεων μεταξύ ιδιωτών, το κύρος μάλιστα των οποίων υπό το πρίσμα των κανόνων του ουσιαστικού δικαίου δεν αμφισβητείται. Συναφώς, φρονώ ότι η σχετική με τον εν λόγω διοικητικό έλεγχο παράβαση ενδείκνυται μάλλον να συνδέεται με διοικητικές κυρώσεις, ιδίως χρηματικής φύσεως.

96. Τρίτον, φρονώ ότι η ίδια κύρωση είναι δυσανάλογη και λόγω του γενικού πεδίου εφαρμογής της, καθόσον δεν παρέχεται στα πρόσωπα τα δικαιώματα των οποίων αποσβέννυνται η δυνατότητα να αποδείξουν ότι τήρησαν την εθνική κανονιστική ρύθμιση σχετικά με τον έλεγχο συναλλάγματος.

97. Τέταρτον, έχω τη γνώμη ότι η εν λόγω κύρωση είναι δυσανάλογη και υπό το πρίσμα των επιταγών της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ασφάλειας δικαίου. Ειδικότερα, εκτιμώ ότι προσκρούει στις εν λόγω επιταγές η πρόβλεψη περί αποσβέσεως των επίμαχων δικαιωμάτων δώδεκα και πλέον έτη μετά τη σύστασή τους και μετά την προβαλλόμενη παράβαση της εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως σχετικά με τον έλεγχο συναλλάγματος³⁰.

29 Στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων, βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 1ης Δεκεμβρίου 2005, Burtscher (C-213/04, EU:C:2005:731, σκέψεις 54 επ.). Στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 12ης Δεκεμβρίου 1989, Messner (C-265/88, EU:C:1989:632, σκέψη 14), και της 30ής Απριλίου 1998, Επιτροπή κατά Γερμανίας (C-24/97, EU:C:1998:184, σκέψη 14). Στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 2003, Grilli (C-12/02, EU:C:2003:538, σκέψη 49). Στον τομέα της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 12ης Σεπτεμβρίου 2013, Κωνσταντινίδης (C-475/11, EU:C:2013:542, σκέψεις 52 και 57). Στον τομέα της ελευθερίας εγκαταστάσεως, βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 29ης Φεβρουαρίου 1996, Σκαναβή και Χρυσανθακόπουλος (C-193/94, EU:C:1996:70, σκέψη 36 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), και της 6ης Νοεμβρίου 2003, Gambelli κ.λπ. (C-243/01, EU:C:2003:597, σκέψη 72).

30 Κατά τις παρατηρήσεις της Ουγγρικής Κυβερνήσεως, η χορήγηση άδειας από την Εθνική Τράπεζα της Ουγγαρίας απαιτούνταν μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2002. Το άρθρο 108, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 περί μεταβατικών διατάξεων ορίζει ότι τα επίμαχα δικαιώματα επικαρπίας ή χρήσεως αποσβέννυνται αυτοδικαίως την 1η Μαΐου 2014.

98. Η συλλογιστική αυτή επιβεβαιώνεται, κατά τη γνώμη μου, από την απόφαση *Burtscher*³¹, η οποία αφορούσε περίπτωση παρόμοια με αυτήν της υπό κρίση υποθέσεως, ήτοι το αναδρομικώς ανίσχυρο δικαιοπραξίας επί ακινήτου λόγω της παραβάσεως διοικητικής κανονιστικής ρυθμίσεως που καθιέρωνε υποχρέωση υποβολής προηγούμενης δηλώσεως. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η επιβολή της κυρώσεως του ανίσχυρου της δικαιοπραξίας επί ακινήτου λόγω της εκπρόθεσμης υποβολής της εν λόγω δηλώσεως ήταν δυσανάλογη, και τούτο για λόγους εν μέρει αντίστοιχους προς τους προαναφερθέντες:

- το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω κυρώσεως ήταν δυσανάλογο, στο μέτρο που η κύρωση αυτή επερχόταν αυτόματα, ανεξάρτητα από τους λόγους της εκπρόθεσμης υποβολής (σκέψη 55 της αποφάσεως αυτής)·
- η έκτασή της ήταν επίσης δυσανάλογη, καθόσον ανέτρεπε ριζικά, χωρίς να συντρέχει παράβαση των εφαρμοστέων ουσιαστικών κανόνων, μια σύμβαση που δηλώνει τις προθέσεις των μερών, και τούτο μολονότι για την εκπρόθεσμη κατάθεση της επίμαχης δηλώσεως μπορούσαν να επιβληθούν άλλες, εξίσου αποτελεσματικές κυρώσεις όπως τα πρόστιμα (σκέψεις 56 έως 60 της εν λόγω αποφάσεως), και
- η εν λόγω κύρωση δεν ανταποκρινόταν στις απαιτήσεις της ασφάλειας δικαίου, οι οποίες είναι ιδιαίτερα σημαντικές στον τομέα της αποκτήσεως ακίνητης περιουσίας (σκέψη 56 της ίδιας αποφάσεως).

99. Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι η απόσβεση των επίμαχων στην κύρια δίκη δικαιωμάτων επικαρπίας και χρήσεως δεν δύναται να δικαιολογηθεί με βάση την ενδεχόμενη παράβαση της εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως σχετικά με τον έλεγχο συναλλάγματος.

2. Επί της δικαιολογήσεως με βάση την καταπολέμηση των καταχρηστικών πρακτικών

100. Η Ουγγρική Κυβέρνηση προέβαλε επίσης ότι η προβλεπόμενη από τα επίμαχα εθνικά μέτρα απόσβεση των δικαιωμάτων επικαρπίας και χρήσεως δικαιολογούνταν από τη βούληση καταπολεμήσεως των καταχρηστικών πρακτικών. Κατά την επιχειρηματολογία αυτή, οι επίμαχες στην κύρια δίκη συμβάσεις είχαν χρησιμεύσει για την καταστρατήγηση της απαγορεύσεως κτήσεως κυριότητας επί αροσίμων γαιών, η οποία ίσχυε για τα αλλοδαπά φυσικά πρόσωπα και για τα νομικά πρόσωπα. Συναφώς, η ίδια Κυβέρνηση εξηγεί ότι η διατήρηση ενός δικαιώματος κυριότητας απογυμνωμένου από την ουσία του λόγω της παραχωρήσεως δικαιώματος επικαρπίας δεν παρίσταται ορθολογική από οικονομικής απόψεως.

101. Συναφώς, κατά πάγια νομολογία, η καταπολέμηση των καταχρηστικών πρακτικών συνιστά νόμιμο λόγο που δύναται να δικαιολογήσει περιορισμό των κατοχυρούμενων από τη Συνθήκη ΛΕΕ ελευθεριών κυκλοφορίας. Κατά τη νομολογία αυτή, η οποία αναπτύχθηκε κυρίως στον τομέα της φορολογίας, εθνικό μέτρο που περιορίζει τις ελευθερίες κυκλοφορίας μπορεί να δικαιολογείται όταν πρόκειται σαφώς για αμιγώς τεχνητές μεθοδεύσεις, μοναδικός σκοπός των οποίων είναι η μη υπαγωγή στη νομοθεσία του ενδιαφερομένου κράτους μέλους³².

31 Απόφαση της 1ης Δεκεμβρίου 2005 (C-213/04, EU:C:2005:731). Κατά την επίμαχη στην υπόθεση αυτή αυστριακή κανονιστική ρύθμιση, ο αποκτών την κυριότητα ακινήτου υποχρεούνταν να υποβάλει εντός ορισμένης προθεσμίας δήλωση ότι το οικόπεδο είναι οικοδομημένο, ότι δεν θα χρησιμοποιηθεί ως εξοχική κατοικία και ότι ο ίδιος είναι Αυστριακός υπήκοος ή εξομοιούμενος με Αυστριακό υπήκοο (σκέψεις 6 και 25).

32 Υπό την έννοια αυτή, βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 12ης Σεπτεμβρίου 2006, *Cadbury Schweppes* και *Cadbury Schweppes Overseas* (C-196/04, EU:C:2006:544, σκέψη 51)· της 13ης Μαρτίου 2007, *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation* (C-524/04, EU:C:2007:161, σκέψη 72), καθώς και της 1ης Απριλίου 2014, *Felixstowe Dock and Railway Company* κ.λπ. (C-80/12, EU:C:2014:200, σκέψη 31).

102. Ωστόσο, ο υπό εξέταση σκοπός, ο οποίος καλύπτει μόνο την καταπολέμηση των αμιγώς τεχνητών μεθοδεύσεων, δεν δύναται να προβληθεί για τη δικαιολόγηση εθνικού μέτρου το οποίο βασίζεται σε γενικό τεκμήριο καταχρηστικής πρακτικής³³. Ειδικότερα, ένα μέτρο που επιδιώκει τον σκοπό αυτόν, για να είναι σύμφωνο προς την αρχή της αναλογικότητας, πρέπει να παρέχει στο εθνικό δικαστήριο τη δυνατότητα να προβαίνει σε κατά περίπτωση εξέταση, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες κάθε συγκεκριμένης περιπτώσεως, βασιζόμενο σε αντικειμενικά στοιχεία, προκειμένου να λαμβάνει υπόψη την καταχρηστική συμπεριφορά των ενδιαφερομένων προσώπων³⁴.

103. Στο πλαίσιο των υποθέσεων της κύριας δίκης, η απόσβεση των δικαιωμάτων επικαρπίας και χρήσεως επί γεωργικών γαιών δεν είναι πρόσφορη για την καταπολέμηση των καταχρηστικών πρακτικών. Ειδικότερα, δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο η καταχρηστική πρακτική που συνίσταται στην καταστρατήγηση της απαγορεύσεως πωλήσεως γεωργικών γαιών σε αλλοδαπούς να έχει διαμορφωθεί μεταξύ προσώπων που συνδέονται με στενή συγγένεια.

104. Επιπλέον, τα μέτρα αυτά υπερβαίνουν το αναγκαίο για την επίτευξη του εν λόγω σκοπού μέτρο, καθόσον βασίζονται σε τεκμήριο καταχρηστικής πρακτικής το οποίο καλύπτει το σύνολο των δικαιωμάτων που δεν έχουν συσταθεί μεταξύ προσώπων που συνδέονται με στενή συγγένεια, και τούτο ανεξαρτήτως του αν υφίσταται αποδεδειγμένα αμιγώς τεχνητή μεθόδευση.

105. Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι τα μέτρα αυτά δεν μπορούν να δικαιολογηθούν με βάση τον σκοπό καταπολεμήσεως των καταχρηστικών πρακτικών.

3. Επί της δικαιολόγησεως με βάση τον σχετικό με την εκμετάλλευση των γεωργικών γαιών σκοπό γενικού συμφέροντος

106. Προκειμένου να δικαιολογήσει την απόσβεση των δικαιωμάτων επικαρπίας και χρήσεως επί γεωργικών γαιών, εξαιρουμένων εκείνων που έχουν συσταθεί μεταξύ προσώπων που συνδέονται με στενή συγγένεια, η Ουγγρική Κυβέρνηση προέβαλε περαιτέρω ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη κανονιστική ρύθμιση επιδιώκει σκοπό γενικού συμφέροντος, ήτοι τον σκοπό να διασφαλίσει ότι οι αρόσιμες γαίες ανήκουν κατά κυριότητα στα φυσικά πρόσωπα που τις καλλιεργούν. Ενόψει, μεταξύ άλλων, του σκοπού αυτού απαγορεύτηκε η κτήση κυριότητας επί γεωργικής γης για λόγους επενδύσεως ή κερδοσκοπίας επί των ακινήτων, δηλαδή για την επίτευξη προστιθέμενης αξίας από την αύξηση της τιμής των γαιών.

107. Κατά την ίδια Κυβέρνηση, η εν λόγω κανονιστική ρύθμιση επιδιώκει επίσης να καταστήσει δυνατή την εκμετάλλευση αροσίμων γαιών από νέες επιχειρήσεις, να διευκολύνει τη δημιουργία ιδιοκτησιών μεγέθους τέτοιου ώστε να καθίσταται εφικτή η βιώσιμη και ανταγωνιστική γεωργική καλλιέργεια καθώς και να αποτρέψει την κατάρτιση των γεωργικών εκτάσεων.

108. Όπως υποστήριξε ορθώς η Ουγγρική Κυβέρνηση, οι ανωτέρω σκοποί έχουν αναγνωριστεί από το Δικαστήριο ως σκοποί γενικού συμφέροντος, ιδίως δε οι σκοποί που συνίστανται στο να διασφαλιστεί ότι η γη ανήκει σε αυτούς που την καλλιεργούν, να καταπολεμηθεί η κερδοσκοπία επί των ακινήτων, να διασφαλιστεί η κατανομή της ακίνητης ιδιοκτησίας ούτως ώστε να καθίσταται δυνατή η ανάπτυξη βιώσιμων εκμεταλλεύσεων καθώς επίσης και να διευκολυνθεί η ορθολογική χρήση των διαθέσιμων γαιών με τη συγκράτηση της οικιστικής πιέσεως³⁵.

33 Υπό την έννοια αυτή, βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 12ης Σεπτεμβρίου 2006, Cadbury Schweppes και Cadbury Schweppes Overseas (C-196/04, EU:C:2006:544, σκέψη 50)· της 13ης Μαρτίου 2007, Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation (C-524/04, EU:C:2007:161, σκέψεις 73 και 79), καθώς και της 19ης Νοεμβρίου 2009, Επιτροπή κατά Ιταλίας (C-540/07, EU:C:2009:717, σκέψη 58).

34 Απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2009, Glaxo Wellcome (C-182/08, EU:C:2009:559, σκέψη 99).

35 Βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις 6ης Νοεμβρίου 1984, Fearon (182/83, EU:C:1984:335, σκέψεις 3 και 10)· της 23ης Σεπτεμβρίου 2003, Ospelt και Schlössle Weissenberg (C-452/01, EU:C:2003:493, σκέψεις 38 έως 40), καθώς και της 25ης Ιανουαρίου 2007, Festersen (C-370/05, EU:C:2007:59, σκέψεις 27 και 28).

109. Ωστόσο, κατά πάγια νομολογία, μέτρο που περιορίζει τις ελευθερίες κυκλοφορίας μπορεί να επιτρέπεται μόνον υπό την προϋπόθεση ότι επιδιώκει σκοπό γενικού συμφέροντος, εφαρμόζεται κατά τρόπο που δεν εισάγει διακρίσεις και είναι σύμφωνο με την αρχή της αναλογικότητας, δηλαδή είναι πρόσφορο να διασφαλίσει την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και δεν βαίνει πέραν αυτού που είναι αναγκαίο για την επίτευξή του³⁶.

110. Με βάση τη νομολογία αυτή, φρονώ ότι η επιδίωξη του σκοπού γενικού συμφέροντος τον οποίο επικαλείται η Ουγγρική Κυβέρνηση δεν δύναται να δικαιολογήσει τα επίμαχα στην κύρια δίκη μέτρα, για δύο τουλάχιστον λόγους και ενδεχομένως και για έναν τρίτο.

111. Πρώτον, τα μέτρα αυτά, τα οποία επιτρέπουν τη διατήρηση μόνο των δικαιωμάτων επικαρπίας και χρήσεως που έχουν συσταθεί μεταξύ προσώπων που συνδέονται με στενή συγγένεια, δεν είναι πρόσφορα για την επίτευξη των σκοπών τους οποίους επικαλείται η Ουγγρική Κυβέρνηση.

112. Ειδικότερα, όπως εξήγησαν ορθώς η Αυστριακή και η Πορτογαλική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή, ουδώς μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο πρόσωπα που συνδέονται με στενή συγγένεια με τον κύριο να απέκτησαν τέτοιου είδους δικαιώματα επί γεωργικών γαιών για λόγους κερδοσκοπίας επί των ακινήτων. Αντίστροφα, είναι εξίσου δυνατό το ενδεχόμενο πρόσωπα που δεν συνδέονται με στενή συγγένεια με τον κύριο να απέκτησαν τέτοιου είδους δικαιώματα ενόψει της ασκήσεως γεωργικής δραστηριότητας.

113. Με άλλα λόγια, το κριτήριο που επέλεξε η Ουγγρική Κυβέρνηση, δηλαδή η στενή συγγένεια με τον κύριο, δεν είναι κατάλληλο για την επιδίωξη των προβαλλόμενων σκοπών.

114. Δεύτερον, τα επίμαχα στην κύρια δίκη μέτρα δεν είναι ούτε αναγκαία για την επίτευξη των σκοπών τους οποίους επικαλείται η Ουγγρική Κυβέρνηση. Πράγματι, άλλα κριτήρια, περισσότερο συμβατά προς τις ελευθερίες κυκλοφορίας, είναι ικανά να καταστήσουν δυνατή την επιδίωξη των σκοπών αυτών. Τούτο θα ίσχυε για την απαίτηση πραγματικής εκμεταλλεύσεως των γεωργικών γαιών είτε από τους κατόχους των δικαιωμάτων επικαρπίας ή χρήσεως που είναι εγκατεστημένοι στις οικείες γαίες, εφόσον πρόκειται για φυσικά πρόσωπα, είτε από τους μετόχους τους, εφόσον πρόκειται για νομικά πρόσωπα.

115. Τρίτον, τα επίμαχα στην κύρια δίκη μέτρα εισάγουν δυσμενή διάκριση, όπως διαπίστωσα στα σημεία 70 έως 86 των παρουσών προτάσεων.

116. Με βάση τη νομολογία που μνημονεύθηκε στο σημείο 109 των παρουσών προτάσεων, η εισαγωγή δυσμενούς διακρίσεως αρκεί ώστε να αποκλειστεί η δικαιολόγηση με βάση τον σχετικό με την εκμετάλλευση των γεωργικών γαιών σκοπό γενικού συμφέροντος τον οποίο επικαλείται η Ουγγρική Κυβέρνηση.

117. Ωστόσο, οφείλω συναφώς να επισημάνω ότι η νομολογία του Δικαστηρίου εμφανίζει κάποια ασυνέπεια. Ειδικότερα, το Δικαστήριο έχει δεχτεί να εξετάσει κατά πόσον σκοπός γενικού συμφέροντος δύναται να δικαιολογήσει μέτρα ως προς τα οποία είχε διαπιστωθεί προηγουμένως ότι εισάγουν δυσμενή διάκριση³⁷.

³⁶ Αποφάσεις της 5ης Μαρτίου 2002, Reisch κ.λπ. (C-515/99, C-519/99 έως C-524/99 και C-526/99 έως C-540/99, EU:C:2002:135, σκέψη 33)· της 23ης Σεπτεμβρίου 2003, Ospelt και Schlössle Weissenberg (C-452/01, EU:C:2003:493, σκέψη 34 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία)· της 1ης Δεκεμβρίου 2005, Burtscher (C-213/04, EU:C:2005:731, σκέψη 44 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), καθώς και της 25ης Ιανουαρίου 2007, Festersen (C-370/05, EU:C:2007:59, σκέψη 26).

³⁷ Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2007, Geurts και Vogten (C-464/05, EU:C:2007:631, σκέψεις 22 έως 24).

118. Μολονότι η αποσαφήνιση της νομολογίας του Δικαστηρίου στο σημείο αυτό είναι κατ' εμέ ευκαταίγια για λόγους ασφάλειας δικαίου, από τα ανωτέρω συνάγεται, εν πάση περιπτώσει, ότι τα επίμαχα στην κύρια δίκη εθνικά μέτρα δεν μπορούν να δικαιολογηθούν με βάση τον σχετικό με την εκμετάλλευση των γεωργικών γαιών σκοπό γενικού συμφέροντος τον οποίο επικαλείται η Ουγγρική Κυβέρνηση.

E. Επί των άρθρων 17 και 47 του Χάρτη

119. Περαιτέρω, το αιτούν δικαστήριο ζήτησε από το Δικαστήριο διευκρινίσεις σχετικά με τη συμβατότητα των επίμαχων στην κύρια δίκη εθνικών μέτρων προς τα άρθρα 17 και 47 του Χάρτη.

120. Φρονώ ότι η συγκεκριμένη πτυχή των υποβληθέντων ερωτημάτων δεν χρειάζεται να απαντηθεί, στο μέτρο που τα εν λόγω μέτρα είναι αντίθετα προς το δίκαιο της Ένωσης καθόσον καθιερώνουν αδικαιολόγητο περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας κεφαλαίων, και τούτο ανεξάρτητα από τις προαναφερθείσες διατάξεις του Χάρτη.

121. Επιπλέον, εκτιμώ ότι, στο πλαίσιο των υπό κρίση υποθέσεων, η προβαλλόμενη παράβαση των άρθρων 17 και 47 του Χάρτη δεν μπορεί να εξεταστεί ανεξάρτητα από το ζήτημα της προσβολής των ελευθεριών κυκλοφορίας.

122. Ειδικότερα, η συγκεκριμένη πτυχή των υποβληθέντων ερωτημάτων εγείρει το λεπτό ζήτημα της δυνατότητας εφαρμογής του Χάρτη για την εκτίμηση εθνικών μέτρων όπως τα επίμαχα στην κύρια δίκη, τα οποία δεν θέτουν σε εφαρμογή διατάξεις του παράγωγου δικαίου της Ένωσης, αλλά καθιερώνουν αδικαιολόγητο εμπόδιο στις ελευθερίες κυκλοφορίας που κατοχυρώνονται από τη Συνθήκη ΛΕΕ.

123. Υπενθυμίζω ότι το πεδίο εφαρμογής του Χάρτη, όσον αφορά τις ενέργειες των κρατών μελών, ορίζεται στο άρθρο 51, παράγραφος 1, αυτού, το οποίο προβλέπει ότι οι διατάξεις του Χάρτη απευθύνονται στα κράτη μέλη μόνον όταν τα κράτη αυτά εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης³⁸.

124. Συναφώς, το Δικαστήριο έκρινε ότι, κατά τις σχετικές με το άρθρο 51 του Χάρτη επεξηγήσεις, οι οποίες πρέπει να λαμβάνονται δεόντως υπόψη δυνάμει του άρθρου 52, παράγραφος 7, αυτού, η έκφραση «όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης» του εν λόγω άρθρου 51 επιβεβαιώνει τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με το ζήτημα σε ποιο βαθμό η δράση των κρατών μελών πρέπει να συμμορφώνεται με τις απαιτήσεις που απορρέουν από τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στην έννομη τάξη της Ένωσης³⁹.

125. Στην απόφαση Åkerberg Fransson⁴⁰, το Δικαστήριο έκρινε ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται από τον Χάρτη πρέπει να γίνονται σεβαστά όταν εθνική κανονιστική ρύθμιση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης. Υπενθυμίζω ότι η απόφαση αυτή δεν αφορούσε προσβολή των ελευθεριών κυκλοφορίας, αλλά εθνική κανονιστική ρύθμιση που έθετε σε εφαρμογή τη νομοθεσία της Ένωσης σχετικά με τον ΦΠΑ καθώς και το άρθρο 325 ΣΛΕΕ⁴¹.

38 Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 26ης Φεβρουαρίου 2013, Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, σκέψη 17), και της 6ης Οκτωβρίου 2016, Paoletti κ.λπ. (C-218/15, EU:C:2016:748, σκέψη 13).

39 Βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 30ής Απριλίου 2014, Pflieger κ.λπ. (C-390/12, EU:C:2014:281, σκέψη 32), και της 10ης Ιουλίου 2014, Julián Hernández κ.λπ. (C-198/13, EU:C:2014:2055, σκέψη 33 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

40 Απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2013 (C-617/10, EU:C:2013:105, σκέψη 21).

41 Απόφαση 26ης Φεβρουαρίου 2013, Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, σκέψη 27).

126. Όσον αφορά τις ελευθερίες κυκλοφορίας, το Δικαστήριο διευκρίνισε στην απόφαση Pflieger κ.λπ.⁴² ότι όταν ένα κράτος μέλος χρησιμοποιεί τις εξαιρέσεις που προβλέπει το δίκαιο της Ένωσης ως δικαιολογητικό λόγο της παρακώλυσης μιας από τις θεμελιώδεις ελευθερίες που κατοχυρώνει η Συνθήκη, πρέπει να γίνεται δεκτό ότι το κράτος μέλος εφαρμόζει το δίκαιο της Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη.

127. Συναφώς, και για να γίνω πιο ακριβής, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι, όταν το Δικαστήριο εξετάζει εθνική κανονιστική ρύθμιση υπό το πρίσμα των ελευθεριών κυκλοφορίας, τα θεμελιώδη δικαιώματα που προστατεύονται από το δίκαιο της Ένωσης μπορούν να γίνουν αντικείμενο επικλήσεως σε δύο περιπτώσεις, οι οποίες αφορούν αμφοτέρως την ύπαρξη δικαιολογήσεως⁴³.

128. Η πρώτη περίπτωση αφορά την επίκληση από κράτος μέλος δικαιολογητικού λόγου που αντλείται ευθέως από την προστασία κάποιου θεμελιώδους δικαιώματος. Πρόκειται για την περίπτωση «Schmidberger»⁴⁴, στην οποία τα θεμελιώδη δικαιώματα χρησιμεύουν ως ασπίδα για την υπεράσπιση της οικείας κανονιστικής ρυθμίσεως.

129. Η δεύτερη περίπτωση αφορά την απόρριψη δικαιολογητικού λόγου τον οποίο είχε επικαλεστεί κράτος μέλος, λόγω της προσβολής θεμελιώδους δικαιώματος. Πρόκειται για την περίπτωση «ERT»⁴⁵, στην οποία τα θεμελιώδη δικαιώματα εξουδετερώνουν την ασπίδα που υψώνεται προς υπεράσπιση της οικείας κανονιστικής ρυθμίσεως.

130. Αντίθετα, εξ όσων γνωρίζω, το Δικαστήριο ουδέποτε έκρινε ότι η προβαλλόμενη προσβολή θεμελιώδους δικαιώματος δύναται να εξεταστεί *ανεξάρτητα* από την προσβολή των ελευθεριών κυκλοφορίας. Με άλλα λόγια, όταν το μοναδικό συνδεδεμένο στοιχείο με το δίκαιο της Ένωσης έγκειται στην ύπαρξη περιορισμού της ελεύθερης κυκλοφορίας, η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων μπορεί είτε να χρησιμεύσει ως δικαιολόγηση (περίπτωση «Schmidberger») είτε να εξουδετερώσει τη δικαιολόγηση (περίπτωση «ERT»), δεν μπορεί όμως να αποτελέσει αυτοτελή λόγο αντιθέσεως προς το δίκαιο της Ένωσης.

131. Εντούτοις, οι υπό κρίση υποθέσεις εμπίπτουν στην τελευταία ακριβώς περίπτωση. Ειδικότερα, το μοναδικό συνδεδεμένο στοιχείο με το δίκαιο της Ένωσης έγκειται στην ύπαρξη περιορισμού της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων⁴⁶. Η Ουγγρική Κυβέρνηση δεν επικαλέστηκε τα άρθρα 17 και 47 του Χάρτη προκειμένου να δικαιολογήσει τα επίμαχα εθνικά μέτρα (περίπτωση «Schmidberger»), ούτε η ερμηνεία των άρθρων αυτών είναι απαραίτητη προκειμένου να απορριφθούν

42 Απόφαση της 30ής Απριλίου 2014 (C-390/12, EU:C:2014:281, σκέψη 36).

43 Οι δύο αυτές περιπτώσεις εξετάζονται από κοινού υπό τον τίτλο «The derogation situation» σε Lenaerts, K., «Exploring the limits of the EU Charter of Fundamental Rights», *European Constitutional Law Review*, 2012, σ. 383 έως 386.

44 Απόφαση της 12ης Ιουνίου 2003 (C-112/00, EU:C:2003:333). Στην υπόθεση αυτή, η Αυστριακή Κυβέρνηση, προκειμένου να δικαιολογήσει περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων ο οποίος προκλήθηκε από διαδήλωση που είχε ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό σημαντικής συγκοινωνιακής οδού, επικαλέστηκε την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των διαδηλωτών σχετικά με την ελευθερία της έκφρασης και την ελευθερία του συνέρχεσθαι (βλ. σκέψεις 17 καθώς και 69 επ. της αποφάσεως αυτής). Βλ., επίσης, απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2007, *International Transport Workers' Federation και Finnish Seamen's Union*, λεγόμενη και απόφαση «Viking» (C-438/05, EU:C:2007:772, σκέψεις 45 και 46).

45 Απόφαση της 18ης Ιουνίου 1991 (C-260/89, EU:C:1991:254). Η υπόθεση αυτή αφορούσε, μεταξύ άλλων, την ενδεχόμενη εισαγωγή δυσμενούς διακρίσεως λόγω της σωρεύσεως, από την ERT, του αποκλειστικού δικαιώματος μεταδόσεως των δικών της εκπομπών και του αποκλειστικού δικαιώματος λήψεως και αναμεταδόσεως των προερχομένων από άλλα κράτη μέλη εκπομπών (βλ. σκέψεις 21 έως 23 της αποφάσεως αυτής). Το Δικαστήριο έκρινε ότι τα κράτη μέλη μπορούν να επικαλεστούν τις προβλεπόμενες από τις Συνθήκες εξαιρέσεις για λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ασφάλειας και δημοσίας υγείας μόνο στο μέτρο που η επίμαχη εθνική κανονιστική ρύθμιση συνάδει με τα θεμελιώδη δικαιώματα την προστασία των οποίων εγγυάται το Δικαστήριο, και μεταξύ άλλων με την ελευθερία της έκφρασης (βλ. σκέψεις 43 έως 45 της αποφάσεως αυτής). Βλ., επίσης, αποφάσεις της 26ης Ιουνίου 1997, *Familiapress* (C-368/95, EU:C:1997:325, σκέψεις 24 έως 27), καθώς και της 30ής Απριλίου 2014, Pflieger κ.λπ. (C-390/12, EU:C:2014:281, σκέψεις 35 και 36).

46 Διευκρινίζω συναφώς ότι, κατά τη γνώμη μου, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι τα επίμαχα στις υπό κρίση υποθέσεις εθνικά μέτρα «εφαρμόζουν» την οδηγία 88/361, και τούτο για τους εξής δύο λόγους. Αφενός, η οδηγία αυτή, που είχε ως αντικείμενο την εφαρμογή του άρθρου 67 ΕΚ, κατέστη γράμμα κενό περιεχομένου κατόπιν της καταργήσεως του εν λόγω άρθρου με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, και τούτο παρά την ενδεικτική αξία την οποία αναγνωρίζει το Δικαστήριο στο παράρτημα Ι της οδηγίας αυτής: βλ. σημείο 52 των παρούσων προτάσεων. Αφετέρου, η υποχρέωση την οποία παραβαίνουν τα επίμαχα εθνικά μέτρα καθιερώνεται στο άρθρο 63 ΣΛΕΕ, ενώ το ως άνω παράρτημα Ι περιορίζεται σε μια μη εξαντλητική απαρίθμηση των κινήσεων κεφαλαίων.

οι δικαιολογητικοί λόγοι που προβάλλονται από την ίδια Κυβέρνηση (περίπτωση «ΕΡΤ»)⁴⁷. Στην πραγματικότητα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να πληροφορηθεί αν τα εν λόγω μέτρα παραβαίνουν τα άρθρα 17 και 47 του Χάρτη *ανεξάρτητα* από την προσβολή της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων⁴⁸.

132. Υπό τις συνθήκες αυτές, και με βάση την προμνημονευθείσα νομολογία, κλίνω προς την άποψη ότι η προβαλλόμενη παράβαση των άρθρων 17 και 47 του Χάρτη δεν δύναται να εξεταστεί από το Δικαστήριο.

133. Ας αποσαφηνίσω την εμβέλεια της θέσεως κατά την οποία, υπό τις ειδικές περιστάσεις των υπό κρίση υποθέσεων, η εφαρμογή του Χάρτη αποκλείεται. Είναι προφανές ότι η θέση αυτή δεν αφορά τις πράξεις των θεσμικών οργάνων της Ένωσης (περίπτωση «Kadi»⁴⁹) ούτε τις πράξεις των κρατών μελών με τις οποίες εφαρμόζεται νομοθεσία της Ένωσης (περίπτωση «Åkerberg Fransson»⁵⁰).

134. Δεν αφορά ούτε τα εθνικά μέτρα τα οποία παρίστανται μεν δικαιολογημένα υπό το πρίσμα των ελευθεριών κυκλοφορίας, αλλά προσβάλλουν κάποιο θεμελιώδες δικαίωμα που κατοχυρώνεται στον Χάρτη (περίπτωση «ΕΡΤ»⁵¹). Ειδικότερα, στην τελευταία αυτή περίπτωση, τα θεμελιώδη δικαιώματα δεν εφαρμόζονται κατά τρόπο αυτοτελή, αλλά στο πλαίσιο της δικαιολογήσεως κάποιου περιορισμού των ελευθεριών κυκλοφορίας.

135. Στην πραγματικότητα, η θέση την οποία υποστηρίζω, και κατά την οποία αποκλείεται η εξέταση προβαλλόμενης παραβιάσεως του Χάρτη *ανεξάρτητα* από το ζήτημα της προσβολής των ελευθεριών κυκλοφορίας, αφορά τις ακόλουθες δύο περιπτώσεις. Αφενός, ο Χάρτης δεν δύναται να εφαρμοστεί κατά τρόπο αυτοτελή όταν τα εθνικά μέτρα καθιερώνουν περιορισμό που, εν πάση περιπτώσει, δεν δικαιολογείται υπό το πρίσμα των ελευθεριών κυκλοφορίας (περίπτωση των υπό κρίση υποθέσεων). Αφετέρου, ο Χάρτης δεν δύναται να εφαρμοστεί κατά τρόπο αυτοτελή όταν τα εν λόγω μέτρα δεν καθιερώνουν περιορισμό των ελευθεριών κυκλοφορίας (περίπτωση «Keck και Mithouard»⁵²).

136. Στην πρώτη περίπτωση, στην οποία υπάγονται οι υπό κρίση υποθέσεις, είναι προφανές ότι ο αποκλεισμός της δυνατότητας αυτοτελούς εφαρμογής του Χάρτη δεν συνεπάγεται καμία πρακτική διαφορά, δεδομένου ότι τα επίμαχα εθνικά μέτρα είναι, εν πάση περιπτώσει, αντίθετα προς το δίκαιο της Ένωσης.

137. Κατά συνέπεια, η πραγματική πρακτική εμβέλεια της νομικής θέσεως την οποία υποστηρίζω εν προκειμένω περιορίζεται στις εθνικές κανονιστικές ρυθμίσεις του τύπου «Keck και Mithouard». Ειδικότερα, στην περίπτωση αυτή, το να γίνει δεκτό ότι η προσβολή του Χάρτη δύναται να εξεταστεί *ανεξάρτητα* από την προσβολή των ελευθεριών κυκλοφορίας θα είχε ως συνέπεια ότι όλες οι εθνικές κανονιστικές ρυθμίσεις, ακόμη και εκείνες που δεν περιορίζουν τις εν λόγω ελευθερίες, μπορεί να ελεγχθούν υπό το πρίσμα του Χάρτη οσάκις τίθενται υπό αμφισβήτηση στο πλαίσιο πραγματικής καταστάσεως που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των εν λόγω ελευθεριών, άρα δηλαδή στο πλαίσιο κάθε διασυνοριακής καταστάσεως. Για να δώσω ένα συγκεκριμένο παράδειγμα, αυτό θα σήμαινε μεταξύ άλλων ότι κανονιστική ρύθμιση που απαγορεύει τη νυχτερινή εργασία στα αρτοποιεία, για την οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν περιορίζει την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων⁵³, μπορεί στο εξής να εξεταστεί υπό το πρίσμα των διατάξεων του Χάρτη (ιδίως των άρθρων 15 και 16 αυτού).

47 Βλ. σημεία 88 έως 118 των παρούσων προτάσεων.

48 Βλ. σημείο 21 των παρούσων προτάσεων.

49 Αποφάσεις της 3ης Σεπτεμβρίου 2008, Kadi και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (C-402/05 P και C-415/05 P, EU:C:2008:461, σκέψεις 281 έως 327), καθώς και της 18ης Ιουλίου 2013, Επιτροπή κ.λπ. κατά Kadi (C-584/10 P, C-593/10 P και C-595/10 P, EU:C:2013:518, σκέψεις 65 έως 69).

50 Απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2013 (C-617/10, EU:C:2013:105).

51 Απόφαση της 18ης Ιουνίου 1991 (C-260/89, EU:C:1991:254).

52 Απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 1993 (C-267/91 και C-268/91, EU:C:1993:905).

53 Απόφαση της 14ης Ιουλίου 1981, Oebel (155/80, EU:C:1981:177).

138. Φρονώ ότι η ερμηνεία αυτή δεν συμβιβάζεται με το άρθρο 6, παράγραφος 1, ΣΕΕ και το άρθρο 51, παράγραφος 2, του Χάρτη, κατά τα οποία οι διατάξεις του Χάρτη δεν συνεπάγονται καμία επέκταση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης όπως αυτές ορίζονται από τις Συνθήκες.

139. Κατά τη γνώμη μου, πρέπει να απορριφθεί η ερμηνεία αυτή και να αποκλειστεί η δυνατότητα εξετάσεως προβαλλόμενης παραβιάσεως του Χάρτη ανεξάρτητα από το ζήτημα της προσβολής των ελευθεριών κυκλοφορίας. Πρόκειται ακριβώς για την προσέγγιση που υιοθετήθηκε στην απόφαση *Pelckmans Turnhout*⁵⁴, στην οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι ο Χάρτης δεν δύναται να εφαρμοστεί κατά τρόπο αυτοτελή όταν η επίμαχη εθνική κανονιστική ρύθμιση δεν περιορίζει τις ελευθερίες κυκλοφορίας.

140. Αντίθετα, έχω τη γνώμη ότι η απόφαση *Pfleger* κ.λπ.⁵⁵, η οποία αφορούσε εθνική κανονιστική ρύθμιση που καθιέρωνε αδικαιολόγητο περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, καταλείπει κάποια αμφιβολία όσον αφορά τη δυνατότητα αυτοτελούς εφαρμογής του Χάρτη.

141. Ειδικότερα, στις σκέψεις 35 και 36 της αποφάσεως αυτής, το Δικαστήριο υπενθύμισε ορθώς ότι η επίκληση του Χάρτη είναι δυνατή στο πλαίσιο της εκτιμήσεως των δικαιολογητικών λόγων. Ωστόσο, στις σκέψεις 57 έως 60 της αποφάσεως αυτής, το Δικαστήριο δέχτηκε να εξετάσει την ύπαρξη παραβιάσεως των άρθρων 15 έως 17 του Χάρτη *ανεξάρτητα* από το ζήτημα της προσβολής της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών (η οποία είχε διαπιστωθεί στις σκέψεις 39 έως 56 της ίδιας αποφάσεως)⁵⁶. Φρονώ ότι η προσέγγιση αυτή καταλείπει αμφιβολία, η οποία πρέπει να αρθεί, ως προς τη δυνατότητα εξετάσεως προβαλλόμενης παραβιάσεως του Χάρτη ανεξάρτητα από το ζήτημα της προσβολής των ελευθεριών κυκλοφορίας.

142. Βάσει των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στη συγκεκριμένη πτυχή των υποβληθέντων ερωτημάτων ότι, όταν το Δικαστήριο εξετάζει εθνική κανονιστική ρύθμιση υπό το πρίσμα των ελευθεριών κυκλοφορίας, η προβαλλόμενη προσβολή θεμελιώδους δικαιώματος που κατοχυρώνεται στον Χάρτη δεν δύναται να εξεταστεί ανεξάρτητα από το ζήτημα της προσβολής των εν λόγω ελευθεριών.

VI. Πρόταση

143. Βάσει των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υποβλήθηκαν από το *Szombathelyi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (δικαστήριο διοικητικών και εργατικών διαφορών του Szombathely, Ουγγαρία) ως εξής:

Το άρθρο 63 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι αντιβαίνει σε αυτό εθνική κανονιστική ρύθμιση όπως η επίμαχη στις κύριες δίκες, η οποία προβλέπει την απόσβεση των δικαιωμάτων επικαρπίας και των δικαιωμάτων χρήσεως επί αροσίμων γαιών, εκτός εάν αποδειχθεί ότι τα δικαιώματα αυτά έχουν συσταθεί μεταξύ προσώπων που συνδέονται με στενή συγγένεια, και τούτο ανεξαρτήτως της δυνατότητας του κατόχου των εν λόγω δικαιωμάτων να λάβει χρηματικό αντιστάθμισμα από τον αντισυμβαλλόμενο του.

54 Βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 8ης Μαΐου 2014 (C-483/12, EU:C:2014:304, σκέψεις 24 έως 26). Η απόφαση αυτή αφορούσε εθνική κανονιστική ρύθμιση που επέβαλλε στους εμπόρους κλείσιμο των καταστημάτων μία ημέρα εβδομαδιαίως. Υπό την έννοια αυτή, βλ., επίσης, απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 1991, *Society for the Protection of Unborn Children Ireland*, λεγόμενη και απόφαση «Grogan» (C-159/90, EU:C:1991:378, σκέψεις 30 και 31).

55 Απόφαση της 30ής Απριλίου 2014 (C-390/12, EU:C:2014:281). Την ίδια προσέγγιση ακολούθησε έπειτα το Δικαστήριο και στην απόφαση της 11ης Ιουνίου 2015, *Berlington Hungary* κ.λπ. (C-98/14, EU:C:2015:386, σκέψεις 89 έως 91).

56 Ωστόσο, στο πέρας της αναλύσεώς του, το Δικαστήριο περιορίστηκε στην επισήμανση ότι κανένας αδικαιολόγητος ή δυσανάλογος κατά το άρθρο 56 ΣΛΕΕ περιορισμός της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι επιτρέπεται, δυνάμει του εν λόγω άρθρου 52, παράγραφος 1, σε σχέση με τα άρθρα 15 έως 17 του Χάρτη, οπότε δεν χρειαζόταν αυτοτελής εξέταση με γνώμονα τα άρθρα αυτά. Βλ. απόφαση της 30ής Απριλίου 2014, *Pfleger* κ.λπ. (C-390/12, EU:C:2014:281, σκέψεις 59 και 60).

Το άρθρο 51, παράγραφοι 1 και 2, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει την έννοια ότι, όταν το Δικαστήριο εξετάζει εθνική κανονιστική ρύθμιση υπό το πρίσμα των ελευθεριών κυκλοφορίας, η προβαλλόμενη προσβολή θεμελιώδους δικαιώματος που κατοχυρώνεται στον Χάρτη δεν δύναται να εξεταστεί ανεξάρτητα από το ζήτημα της προσβολής των εν λόγω ελευθεριών.

i — Στο σημείο 14 του παρόντος κειμένου έγινε τροποποίηση γλωσσικής φύσεως μετά την αρχική ανάρτησή του στην ψηφιακή Συλλογή Νομολογίας.